

Антологија

СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Растко Петровић

ПЕСМЕ

„Антологија српске књижевности“ је пројекат дигитализације класичних дела српске књижевности Учитељског факултета Универзитета у Београду и компаније Microsoft®

Није дозвољено комерцијално копирање и дистрибуирање овог издања дела. Носиоци пројекта не преузимају одговорност за могуће грешке.

Ово дигитално издање дозвољава уписивање коментара, додавање или брисање делова текста. Носиоци пројекта не одговарају за преправке и дистрибуцију измењених дела. Оригиналno издање дела налази се на Веб сајту www.ask.rs.

Антологија
СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Растко Петровић

ПЕСМЕ

Садржај

РАНЕ ПЕСМЕ	2
НЕШТО ШТО НЕ БИ ТРЕБАЛО ДА ЗНАМ	3
О ТРЕЊУ ИЗМЕЂУ ДУШЕ И ТЕЛА	5
ЈЕДНА СТАРА АРИЈА НА МОДЕРНОМ ИНСТРУМЕНТУ МЕНИ, ТЕБИ И ЈОШ НЕКОМ ТРЕЋЕМ	7
НАЈСЕНТИМЕНТАЛНИЈУ О СИТОСТИ ЛЕГЕНДУ	9
ЛОВЧЕВО БДЕЊЕ	11
ЈЕДРИЛА	13
ВУЧИТРНСКИ МОСТ	16
ПЕСНИК НА ВОДАМА	18
ТРЕБА ПРВО УМРЕТИ или МАЛИ ПЕРА	20
БОДИНОВА БАЛАДА	22
МЕСЕЦ ПУН	24
ИЗ КОВНИЦЕ ИЗАСХАВ	27
ЈУЧЕ И ДАНАС	31
ПРОЛЕТЊА ЕЛЕГИЈА	35
СЛОВО ЖЕЋИ	52
ЈЕСЕН	54
СВЕ У ГАЛОП	56
ОТКРОВЕЊЕ	58
ПУСТОЛОВ У КАВЕЗУ	59
ПУТНИК	66
ФАБРИЧКИ ДИМЊАК У ПЕЈЗАЖУ И КАНИБАЛАЦ ЧЕКАЈУЋИ НОВОРОЂЕНОГ	71
ЈЕДИНИ САН	77
ТАЈНА РОЂЕЊА	80

СВИ СУ ЧАНЦИ ПРАЗНИ	82
НОЋ ПАРИЗА	86
ЗВЕРСТВА	88
ДВАДЕСЕТ НЕПРИКОСНОВЕНИХ СТИХОВА.....	91
ПРЕИНАЧЕЊА.....	93
ЗИМСКА РЕПЕРТОАР.....	97
ОВО О ЈЕДНОМ ПЕСНИКУ.....	102
ПРОБУЂЕНА СВЕСТ.....	106
ПОСЛЕ „ОТКРОВЕЊА“	114
ВУК	115
ВУК I	116
ВУК II	120
МОЛИТВА ВУКА	126
ВУК III	136
СУНЧАНЕ ЛЕСТВИЦЕ	142
СОНЕТ СМРТИ	144
ЧАС ОБНОВЕ	146
РУКЕ.....	156
РУКЕ КОЈЕ СУ ЉУБИЛЕ!	157
СА СВЕТИМ ПОЉУПЦЕМ НА УСНАМА	159
БИТИНСКИ ПАСТИР.....	163
ПОНОЋНЕ ДЕЛИЈЕ.....	168
ПРЕВОДИ.....	170
ПИЈАНИ БРОД.....	171
РУКЕ	175

ПЕСМЕ

РАНЕ ПЕСМЕ

НЕШТО ШТО НЕ БИ ТРЕБАЛО ДА ЗНАМ

У

поноћ кад пођем улицом сам, сам,

Улица је сувише широка и црна,

два прозора су свега осветљена,

У поноћ када пођем улицом сам, сам.

Ја знам,

Ја знам,

Ја знам.

Да је мајка рекла кћери: “Затвори, промаја је!”

А кћи спустила вез и умала и пошла прозору

И пошла и затварајући видела неког да пролази,

Који јој узнемири душу дубоко и насмејао се дубоко.

Седела је пред мајком, седела неколико хиљада година,

Онда јој рекла: - Ако ти је промаја у мојој соби,

Што не идеш у своју? А мајка узвикнула: - О, кћери!

И обезнаниле се обе у поноћ када прођем улицом сам, сам.

Ја знам,

Ја знам,

Ја знам.

Када је умро кревет број 8 у соби број 9,
Доктор да је отворио леш. Птица запева на грани,
Девојка запева у башти. Доктор трбух просече,
Извади бубрег болесни: О колико је велики!
И би му мило у души што ће и таквог имати у збирци.
Птица запева на грани, дивка заплака у башти,

Доктор је спустио чудни бубрег у теглу!
Све болничарке бежу ту и два чистача болнице.
Мирисало је на јод и много вате.
Бол затворио у теглу а шупаљ леш издао
Породици врло уцвељеној што је чекала. Кола чекају
Пред болницом: једна за доктора, друга за мрца. Ноћу сам, сам.

Ја знам,

Ја знам,

Ја знам.

Да сам у ноћи, и у животу и свуда увек сам, ја знам, ја знам.

О ТРЕЊУ ИЗМЕЂУ ДУШЕ И ТЕЛА

То није велика шума која шумори,

Ни широке пољане које се смеју,
Тиха је река ово између пустих обала!

То није оборени храст што вода носи,
То није мртви орао на таласима,
То везани јунак за катарку мотри уморним погледом на све стране.

Пред њиме, његов га соко разговара:
”Не буди тужан, господару; нисмо ни на небу, ни на земљи.

”И пловићемо дуго овако; видиш ли!“

И тако увек река носи један леш
И душа би могла, али зар би имала снаге да га напусти...!

... На високој планини бор зелен.

То није ни велика шума, ни широка пољана,
Ни оборен храст, ни мртви орао;
Соко робује вољно уз везаног господара.

ЈЕДНА СТАРА АРИЈА НА МОДЕРНОМ ИНСТРУМЕНТУ МЕНИ, ТЕБИ И ЈОШ НЕКОМ ТРЕЋЕМ

Ај! ај! ај!

Сви корачају данас они испод јесењег неба као испод прокислог сурог амрела.

Њихова болешљива малена срца прозебају у капутима,

И певуше танко, танко,

Док им се зуби клате.

”Ожеднели коњ залетео се извору,

У журби га је претрчао,

Мрзело га да се врати

Него лего па умро!“

Ај! ај! ај!

Да ли разумеш то, или не?

Претрчали коњ што му је још остало да умре,

Да ли разумеш: док им се зуби клате?

А ја певам охоло:

Соко летео, соко ловио, соко пао,

Славно пао, пошто је ловио!“

Да ли разумеш: најзад пао?

Сви корачају они данас испод јесењег неба као испод прокислог сурог амрела.

Ај! ај! ај!

НАЈСЕНТИМЕНТАЛНИЈУ О СИТОСТИ ЛЕГЕНДУ

У

души ми је одаја пространа,

У њој клупе дрвене, и три пећи зидане.

Неко с десна улази и овакву чудну причу исприча:

”Има ли ичег лепшег од тресишта покривеног биљем,

И птица које се над њим довикују;

Има ли ичег веселијег од премладе девојчице

Што трчи уском стазицом?

Ево је скаче час на једну ногу, час на две,

Толико је весела.

Хтела је већ да прође, да нађе убавог младића,

Да га пољуби на уста, када шевар угледа.

У шевара три су листа: један црвен, један плав,

Један од злата. Шевар се на све стране поклања,

Један лист вели: пољуби; други вели: загризи;

Трећи најзад: поједи.

Девојче потрча да их узбере.

Али је тресиште ровито: више се никуд не може

Него у дубину до краја.

Девојка помисли: да ли је довољно дубоко

Да јој се високо тело утопи.

Па када се увери, насмеши се и опусти!“

У души ми је одаја пространа,

У њој свако вече једу јегуље пржене.

ЛОВЧЕВО БДЕЊЕ

Ја и осам европских досада

Поседасмо да играмо карата:

Имена Дантона, Робеспјејера и Марата

Спомињемо уз смех.

Чудна нам жеља душе поткрада:

Да душа помрлих столу буде призвата;

У час ево Дантона, за њим ево Марата:

Болно се грче прсти и леде,

А глас је сух и без јека,

Поноћ је прошла, два сата,

И мртваца главе бледе и седе.

Под прозором таласом сребрним шуми река

А глас јој је сух и без јека,

Сух и без јека.

Болни, згрчени и хладни, ја и осам досада

И три вође револуције, играмо се, картамо.

А на картама да су слике љубовца наших, о јада;

И наших очева и пријатеља, да л' знамо

Ил' само нам се чини - и срца наша рањава

И крстови и листови?

Далеко отиче река Сава,

Њени таласи ударају испод прозора.

И младост прође журно као снежна одора:

Далеко ће отећи река Сава.

Па ја са псима јурим у лов:

”О кнеже медведе, буди љубазан, дођи под мој гвоздени лонац;

Месец, кључ и катанац!“

ЈЕДРИЛА

Топографски радници, соколи моји, соколи,

Док географске карте тискате

Мислите на земље удаљене.

Зелене и плаве боје гора и стена са прстију сисате

А са Азије оштрих мириса боле вас груди и Африке.

Док радите жуди вас земља удаљена

А заносе вас као фантоми чудне слике,

Чамци од коже шивене, Ескимоси у трбуху китова.

Масни. Пуни смо истих опојних мириса и болова,

О хој, топографски радници, - браћо моја,

Још смо јаки, још смо млади, држава је за нас боја.

Топографски радници врло љубљени, врло блиски,

Да сте богати не бисте карте градили,

Одлазили бисте у даљине, простора гладни;

Ни да сам моћан не бих песме писао,

Рђаве можда рђаве. Где бисмо били?

Лењиви и топли о свакако да не бисмо били радни,

Лењиви и топли на обалама чије бисмо реке лежали,
Који би нас народи пријатељима звали,
О који би за нас били жали?
Та у даљине бисмо одлазили, простора гладни,
Увек јежни пољана, још гладни, још млади, још јадни.

Прадедови наши Словени, крволочни ал' путници,
Браћо моја топографски радници.
Чуновима да поверимо своја срца уморни
А већ би нас зора соколила да орни
Продужимо опет преко планина.
Свих земаља границе обојене, гле, крваво.
Пустили бисмо једра на океан тискан плаво,
О дрхтали бисмо дрхтали здраво
У азуру уморних безмерно старих сводова.

Авај овако, топографски, нека сте само здраво
По суморним просторијама својих болова
Где, даљим пределима умрљане, сисате своје прсте,
Где над никад невиђеним манастирима
Стављате сићушне крсте.
Авај овако, топографски, нека сте само здраво,
Прилазећи женама увече да их љубите.
Бацивши поглед на икону и на карту света

Вама се чини, кад прилазите жени да је љубите,
Да је та карта она крпа узета
Са рањавог лица Исуса Христа.
Ха, ха, ха, каквих чудних ја ту смишљам жалова,
Да отпустим једра океаном тисканим плаво,
И какве лудачке ја све смишљам планове:
Час краљ лудака, час цар, камбоџске гледам кланце,
Син сам Словена дивљих некада, али сада путник.

ВУЧИТРСКИ МОСТ

О

, на пољани широкој лучни камени мост стоји,

Љуби га моја душа и до зла бога сам узбуђен;

Прелазе товари, ждребац упрегнуту кобилу доји,

Река под мостом тече, под ребром младост смирена:

Појурим, појурим, гледам хуком матичном пробуђен.

Мостови, мостови, за вас колико је ломљено стена,

И колико грбача свијено, и колико исплакано плена;

На сводове мостови, колико вам жудим, и колико узбуђен

И толико сам узбуђен!

Драгано моје младости...

Та између тисућу надсведених мостова гле,

Па укрштених, па надвишених, гора свих лукова,

Стигли смо да међ сводове без броја поставимо и ребра своја.

Па гле, па како!

У горе, у дивне зелене горе,

У страшне зелене горе,

Па гле!

Та у горе до небеса зидане,

У горе, манитамо од живота безмерних.

Појурим, појурим, гледам хуком матичном пробуђен.

ПЕСНИК НА ВОДАМА

Quelle veine lutter derrière les crêtes de Serbie!

G. Apollinaire

љиваци се сад тамо расцветали,

Изродили се сад тамо нови животи са груди,
И зоре се забеласале свеже, заплужили рали;
Волео бих да те ја проведем свуда,
Тебе по горама: увео бих те редом у манастире,
Ознојени скидали бисмо шешире,
Уморни, па седали на прва пролазећа кола;
Међу кокоши бисмо смештени задремали упола:
Мој Гијоме, гле, сад се тамо све воћке расцветале.
Тебе по горама вукао, уводио у све манастире.

Да даш живот за оне горе! та опија ме лепота твоја,
И шуме горе храстова и гребени ти захваљују.
Сада нема више кајзера, већ свежа им зелена боја
И друмови су меки и дуги.
О та зар за добре оне горе отпутова негда мисао твоја!

Ознојени скидали бисмо укорак шешире:

Никада ниси, Гијоме, видео чврсте наше манастире.

Ни брадате калуђере, никада ниси алкохол пио наших земаља.

ТРЕБА ПРВО УМРЕТИ или МАЛИ ПЕРА

Н

еко плаче у мени: мој брат или сестра;

Од јутра до вечери њихов глас слушам.

Ја сам јак као мост. Неко плаче у мени.

Један, два, три; један, два, три.

Неко плаче у мени ко свештеник у цркви.

Мали Пера краде јабуке па ипак добро пролази,

Мали Стева је врло поштен а кажњавају га једнако:

Мали Стева плаче и да би се утешио

Хоће да тужи друга Перу; неко плаче у мени.

А Стева је опазио да и мали Пера већ плаче;

Како би се светио расплаканом човеку.

Јак сам ето као мост који се угиба

Под товарима сеоским, под житом.

Неко плаче у мени, неко плаче у мени,

Неко плаче у мени: биће да је сестра или брат.

Једном сам руком узео ручицу Перину,
другом сам руком узео ручицу Стевину;
Тако смо пошли пут неба, далеко, хој, хој!
Кад смо дошли пред рај, закуцасмо на вратнице:
Љупки нас је бог дочекао исто тужан као и ми.
Како смо се дуго цењкали да нас пусти,
Сетих се да смо заборавили прво умрети.
Мали Стева је врло поштен а кажњавају га једнако.
Неко плаче у мени ко хорови у цркви,
Ко анђели пред богом неко плаче у мени:
”Има много мостова до раја!”

БОДИНОВА БАЛАДА

Кроз огледало отиче орахова дворана као река.

И све песме песника

Кроз душу моју отичу у поља далека.

У поља, где огледајући се језером брда силазе у понор,

Са њима прастари храстови и бела крда и свео бор

Под ким се скупља словенска господа на договор;

Бор, дивни зелени бор,

Дедова мојих зелени бор.

Над језером се огледну ловац из средњег века,

На дну угледа непомичног стрелца да лук затеже;

Трулу му кожу спирају таласи пристижућ из далека,

Као мека длака ил' руно, алга по њему леже.

Док расцветане кости белином сијају снега.

Измеђ огледајућих шума,

Чини се као да стрели са зеленога брега

У хитрог јелена подигнута с лега.

И природа сва дише опојним мирисом труљења:

Надимљу зато брда, надимљу горе стења,

Под које пође кадифена господа на договор;

Бор, дивни зелени бор,

Дедова мојих зелени бор.

Над језером се огледну ловац из средњег века,

На дну угледа непомичног стрелца да лук затеже;

Трулу му кожу спирају таласи пристижућ' из далека,

Као мека длака ил' руно, алга по њему леже;

Са дна језера ловцу дижу се испарења:

Отрован њима ловац малаксава, усамљен, без лека;

Кроз душу отичу ми песме у поља предалека,

Кроз душу, кроз млака огледала углачаних река,

Све до чудних језера којима небеса силазе у понор,

Силазећи матицом својом ко шибљику однесе и зелени

Бор

Коме је журио негда господа збор на договор;

Тај бор, тај дивни зелени бор,

Дедова мојих зелени бор.

МЕСЕЦ ПУН

Выхожу...

Лермонтов

О

дшуњајући се у поље широко

Тамо где је прва четврт месечева,
Растворити груди поносито,
Поклонити се на све стране;
Погледаћу небо житно високо:
Незнана са гране птица пева,
Ко сребром ковано дрво вито,
И све је ново и опет као лане.
Искрашћу се кроз поље бело
Тамо где је друга четврт месечева,
Засмејати се тамо охоло
И коракнути на четири стране;
Љубавно дише моје село,
Лавеж се паса с бостана разлива,
Ко злато ковано плашће голо.
Одакле зора ће да сване?

Одакле зора ће да сване?

Одшетаћу се у поље жуто

Тамо где је трећа четврт месечева:

Закликтаћу му песму младачку,

Глас нека широко затрепти.

Кад ја певам као да други ћуте,

Да удаљено чезне за мном малена дева,

Малена дева као да скида повезачу сељачку;

Из очију јој да лудост трепти.

Па искрадем ли се ноћу у поља

Златна где сија месец пуни,

Бескрајна нас ће љубав да збунити.

Тамо где сија месец пуни,

Изљубићу се са зверовима свима,

За добро упитаћу се здравље,

Постављена су ево сребрна постоља,

Око њих су Татари, Скити и Хуни,

А много медовине и узљућеног млека има

И просипа се вино;

Гојно се слави славље.

Припев

Умрећемо тихо и мирно
За ову ноћ златну,
У сапогама сребрним,
У кафтанима:
За кејове париске,
Или за ма шта било;
За један осмех девојачки
Радо бих дао живот свој.
Ево овако ћемо умрети:
Без гласа, тихо, мирно,
Кроз тиху ноћ сребрну,
А по језеру заспалу,
Отпловиће
Смрти чун;
Искрадем ли се кад сија месец пун.

ИЗ КОВНИЦЕ ИЗАШАВ

О

шумо, горо, загрлим ли те јутрос бреза мирисних

Би стид ме века о коме причу усних:

Да отац је хладно погубио свога сина,

Па у сенци га закопао великог мога млина,

А да лав младунца свога закла;

Са паром шуме дишем и пару једног пакла

Густог.

О шумо, горо, напијем ли се жедан вина залуталог облака

Опет ме стид је неког дванаестог века.

Сним: богумиле гоне усана жеђју пуклих ко рака

И незаситљивих бола, уморних, самртних без лека;

И ту се животу сметало да тече,

да величанствено свиће јутро, а плодносно леже вече

Моћно.

Чим у жудњи опасих бедра друмом журним кроз горе,

Стид ме би... видици, бескрај, пароброди запловише море;

А као тикве журне у пољу,
Као хлеб врућ, извором
Сањам.

Из ковнице изађох, навукох на себе небо ко кабан,
Под главу жеље старе, да одморим своје удове цина;
Около свуда пољана, словенски ветар хабан
Душе са гора. Желим да спим у среди летњих јазбина,
А међ зубе запало пуно звезда ко жита презрена
И руке су ми у кладенцима а недра пуно зелена.
Ноћас ја слушавам топот љубавнога млина међ таласима,
Ноћас! месец студенац, месец реч из срца што се отисла,

Он диже мора; љубавно диже се плима.
Па шта? Ко да то није само понор, а у људима љубав!
О ви, што ситнији сте но скакавци упрегнути у кола цара,
Но варнице, ипак сте за мене бољка и жељка стара.
Човека љубим ја сада.
Ко да то није понор!
Човека.

Али, где живи он од неколико љубазних речи
Као од мало зрна лана;
У пролеће му се душа дрветима лечи,

У јесен је већ уморна и онда је сама.
Човек снева о љубави,
А љубав сања о летима без болова
И љубав сања о зимама без мразова,
Покаткад да је штета ранити
Невина срца: због тога ће се љубав пропити.

Обесиће се о крушку радо,
Нашто живот му овај;
Та више му се и не живи!
О једну једину крушку у шљиваку,
И ветар ће му њихати ноге у мраку,
Збогом! њему је добро и да се обеси
У зрелом неком воћњаку
Сред мрака
Без зрака,
Замро.
Конопац једини од њега носи срећу,
А скромно, место палата, настанити топлу врећу

Па у реку. О беде!
Рудници
Затрвени
У Боливији где је планина Сан Симон.

И живи од пабирчења осмеха
Као од два-три зрна пшенице:
Не нађе у тајни греха
Чари, па бескраја не нађе у звуку меденице.
Спрема се да умре.
А душа му је жалост и тад бескрајна:

О, кад би била бар пратња сјајна!
То тада на чудан начин сазнам
Да ми је душа раскидана на хиљаду крпа вековима,
А тело великим просторима,
Ко облак да сунчам своја тврда леђа на сунцу
Над Охридским језером и манастиром светог Наума.
Залутах разбојништво стечено у дружби са Словенима старим,
Одбацих поштење надајући се у боље дане,
Нисам хтео ишта да научим, нити за шта да марим,
да се ичега прихватим. Па ипак пун чежње јутра да сване
За славу и путовања, за славу и путовања, са друма
За корак једног детета, за покрет његов у ходу,
А аероплани и птице пролећу кроз облак
И цепају га ритмом дугих песама
Крај Охридског језера и манастира светог Наума
За мирни пут бескрајни и дубоку набрану воду,
Раскидам облак над вама.

ЈУЧЕ И ДАНАС

Сирене се закикотале пискаво изван нас. Сирене.

Али не сирене грчких архипелага
На које су капали, пали Одисејеви пољупци
Као вечерња киша измешана са соком од поморанци.
Сва је митологија умрла била заувек.
Тако отпочео нови неки раздрузгани живот:
На аутомобилима црвеним који су јурили кроз ноћ
И између кућа
Војника четири држала се усправно,
Па затрубише увертиру смрти, разоравања и победе,
За њима запуцаше топови.
Појури аутомобил носећи на себи четири соколара раздражена.
Баража је гађала у небо да би спречила улазак птицама:
Око града тако је зид од ватре, динамита и експлозије.
Око града,
Да ли се сећаш?
Кад се сетим, моје је сећање онда јаче од свести.
Кад се сетим да онда аероплани улетеше светлуцајући.

Они су били тамо,
Ти дивни храбри авијатичари
Под кожним капутима.
Само смело стремити и завртати, и нека елиса хуји,
Само слободно, нека је мој дух са вама.
Шта мари! Сад ћемо спустити две-три гранате
да видимо како то изгледа кад ноге лете, и главе;
Сад ћемо спустити нашу душу на конопчету
да измеримо размак између нас, неба и земље,
Сад ћемо покушати и да умремо.
Тамо артиљерци пуне своје гигантске луле,
Њихове су луле огромни топови.
Тамо нека је моја снага са вама
Да испунимо целу једну фабрику нитро-глицерина.
Ко каже да пушење шкоди младости?
Сад су нам груди експлозивне,
Кад први дим пустимо
Угледаћемо у њему пламени пољубац,
И докле ћемо се одбацити полазећи у рај!
Ми артиљерци смо тешки сељани који димом гоне комарце;
Сва ноћ била је ноћ електричних таласа, светлог челика и
Несавладљива кашљања,
Шлајм је био пун крви.
Сва ноћ, нека ноћ ужасно смешна:

Тениса се играју велике војске на размаку од 100 км.
Магдалена умаче своју босу ногу у облаке наше фосфорне,
Као Сузана Рембрантова каже: "Купатило још није довољно млако!"
Онда казани захукташе јаче.
Још смрти, смрти, браћо, и мало муње;
Разумимо се добро: нема се страха од тако ситних ствари.
У кругу експлозива аероплани играју игру пролећа.

Ко иде?
Ново време.
Шта носи?
Руке без прстију.
Јест, патрљице саме, али виолину задобисмо.
Хоћемо да обновимо врло мелодичне концерте
Талијанских анђела из петнаестог века:
Нека је музика бескрајно проста и игра простија још
Успаванке кад су мало смешне.
Људи без једне ноге и жене без пола главе
Сићи ће да пољем за плутом пођу
У зеленкастим одећама, у црвенкастим чакширама,
За плавкастим ралима, за шареним воловима по
Бескрајним пољима.
Један ће нови живот почети једним новим балетом оштећених снага!

Лепше ће бити сада кад заиграмо ћопави,
Но раније кад ни играти нисмо се сећали.
Рат, то је свршено, механичка снага ми се досадила,
Надам се да ће сад све настати као на шареним сликама
Пољопривредних календара,
Где на једном крају окопавају винограде а на другом крају
Котарице грожђа односе.

Ко иде?

Ново време.

Шта носи?

Руке без прстију.

Јест, патрљице саме, али српове убаве задобисмо.

Хоћемо да обновимо време, на ливадама, кермеса пролетњих:

За улазак добровољни прилози у лепршавим осмесима,

Изгубљене сукње на касама враћају се.

ПРОЛЕТЊА ЕЛЕГИЈА

ЛИРСКИ СПЕВ

Мисао на Фиренцу

То беше давно: пролећа дан и свеца.

о мандолина, о mia giovinezza!

Некада, та реч за девица албуме,

Јутром Лоренцо кликну младачки гори.

Сад становници сатири сећају ме

Белих балета; ох, ballo зажубори:

O quant'e cara, cantato: giovinezza!

Ах,

А беше давно: пролећа дан и свеца;

Сељаци рујни за плуговима хоје,

Прсника изнад зелених дојке поје;

Тече речица, плавкаста,

Знај, па bellezza.

Да киша тада доносила Данайде

За ратарима да скакутале чуме,

Дрва су била девице врло блиде,
Уздисале некад под парима све хуме.

Не растужујем. Лоренцо јури по гори,
Љубави многе га подсећају друми,
Из манастира исходе беле дувне.
Медичи, Лоро, овакве речи збори:
Di doman саго, саго по с'è certezza.

Срце се оте, птичица фина жута,
Гранчици као, прну на руб месеца
И кљуца, кљуца бисере из тих скута,
Di doman саго, mio по с'è certezza.

Гранчици попут месец се млади љуља,
Под ризом цуре трепну појка славуља,
Затрепта Лоренц јуноша, бесно јеца:
Сага, о сага, о сага giovinezza.

Сонети на водама

Пролећа ево, младе гране листају,
Копне снегови, визије многобројне,
По свој се земљи воде нове блистају:

Човек тад трчи на ставе непробојне.

Пролећа ево: опет доба сневања;

Сад се збивају ствари необјашњиве:

Блескања даљна, потом тврда севања,

Зелена и роза обнажују сањиве.

Тужан пролећем, тек весео у јесен,

У зебњи каква снег ће поља открити,

Да ли струкови биће опет превити.

Доба је жалбе, младост чезне, узнесен;

Орла сен крила мојој сени додаје,

Да чудне моћи што ми небо задаје:

Под сенком мојом ено броде дечаци,

Јаја гусака купе као дивљаци;

Можда ћу бити о њихов чун разнесен.

Ево пролећа, наше речи листају,

На свим уснама усклици су љубави,

По свој се земљи младе воде блистају,

За плугом човек тад јури по дубрави.

Сад је пролеће, сакрите се, девојке!
Незнано како клас ће браздом изнићи,
Случајно сејач да засеје увојке.
Хај, доба чежња и визија, младићи.

Дивка на водама

Мими Дединцу, другарски

Пролеће, убави дечак Велеса,
Чија су уста саздана за љубљење,
даде да по срцима заплеса
Расцветано воће и усамљено стење.
У мислима, све девојке оплођене
Већ рађају јунаке,
И ноге су јаке
У сваке младе жене.
Купало, убави деран, пролеће,
Са звуком ратном и смехом у моје срце слеће
деран.

Кроз твоје руке протичу воде
И зато, гле, све реке су црвене,
А још су само очи ми зелене

Да по њима мог брата малог папирни чунићи броде.

И врбљаци и потоци ходе,

А красно пада вече,

И трубе ловачке јече:

Ај, са Двине, чуј, драги, трубе јече,

Чуј, драги!

Моје груди травом опоре, травом оквашене твоје хлаче;

Као роса пашће моја мисао по теби

И на уста црвена љубићу те,

Све док пијана гори одбегла не би:

Где уз храстова срца твоја моје срце залистаће;

Чуј, драги, са Двине трубе јече,

Рибари се спремају,

Чуј, драги!

Купало, Купало, Пролеће,

Убави деране Велеса,

Мој драги: обновљено љубљење,

Расцветано воће, насмејано стење.

У мислима сад свуда поздрављају јунаке,

А ноге у жена јаке;

Пред њима радосно мре се:
Младачке и ускочке главе врбови венци ресе.
Купало, прекрасни несташко пролеће.
Са звуком ратном и смехом у наша срца слеће.
Чуј, драги, с Космаја трубе јече!
Купало, прекрасни деран пролеће.

Јунош на водама

Када се у срце усели пролеће,
Младићи пред дивке капе бацише и поклонише се,
Све се девице насмешише с олтара
На грохотне трбухе жандара.
О! По грохотним трбусима жандара
Изниче младо лишће и окруни их цвеће.

Када се у срце усели пролеће,
Младост се као ћилим пољем продужава,
На рубу чијем девојче дивно спава:
Ја крај ње милосно лежем, да је вежем
Рукама за себе и за даљине;

И пољупци су укуса слана,
Цветне девојачке главе као бокори јоргована.

Да знаш, мила, мени што си: цбуње плаво јоргована!

Попине се сапи расцветале,
У том цбуњу славље птице запевале.

Па дивни и лепи каплар, који страсно воли своју жену,
Одлетеће на вранцу да положи живот у част њену;
Зауставиће се баш на ивици рудничких шума:
У борби са храстовима, са тенковима воловским,
На бедемима брдским,
На доглед сеоског друма,
На обалама реке,
Свуда ће пронети необузданост своју
И стграну мисао моју;

Па и породила загледајући се у детињу пелену,
Неће осећати више брадавицу зажарену
Него ће се све нагињати над колевку
И чекати.

Мој сестрић мали плаче,
И плач му је химна небеска,
Мој сестрић кад сисајући дојку мласка,
То сама сома капље из облака, и јаче
Заструји живот:

Изасланик пролећа тек пред подне смилује се,
И онда се смеши.

Тад краљ сам стари,
Обучен у јегере и лежући на кревет,
Удише ноздрвама страсно све корпице цвећа
Којима је засађен тапет;
За политику више не мари,
Ни за костобољу ногу, дворске се даме једне сећа;

Па и краљица улази у барку,
А сам Амор несташни љуби је у плеће,
Затим шапуће у уво: Краљице, краљице,
Ваше величанство зар не осећа премалеће!
И њено се зарумени лице,
Она понови: Ваше величанство, краљице, краљице...
И одмах јој се из црвене кадифе обнажише две дојке
Као две груде снега,
На лепоту њину облише се руменилом стида
Два снежна брега;
И улицама као да диреци цветају,
По горама косови као да певају,
По пољима јунци да шетају,
Кад се у срце усели пролеће:

Тад веселом младежи свака бруји улица,
На врх репа лавовскога букетић је ружица.

О пролеће дивотно, све са тебе полуди!
Да л' верујеш, драга моја, да је страшно умрети,
И да ли ћу тако лако срећу поднети?

Причекај док ноћ падне велика, ведро,
Да тихом ноћи најзад покријемо недра
И пролеће, које нам данас срца пробуди,
Као кришка ће образ цуре да заруди,
У невесте затегнути бедра:
А позно у ноћ кад све спава,
Док звездани слап слива се на жито,
Јулије Цезар, мој пријатељ кроз векове,
Погледом ме као светом водом крштава,
И припрема на дела јуначка.

О пролеће дивотно, све са тебе полуди!
Да л' верујеш, драга моја, да ћу смети умрети?
Сву јесен ми у очи лишће падало,
К'о по шанцу доскорашњег бојишта:

Каква срећа данас дивна што ми је младост чедна!

О Саво реко, понеси ме као чун далекоме мору,
Или као оборено вито стабло борово;
О моје среће дивне, што ми је младост чедна;
Или се претвори у делију да одјуримо у лов!
Ко се то игра пољем са девојкама,
Од чијег су то даха гране задрхтале,
И цветови са воћки попадали,
Чије су то стопе по травама?
Нек је здраво, нек је здраво, о, пролеће,
Младић радосни, нек нам у кућу уђе плодносно,
У кућу уђе плодносно.
Јер сељанке и сељаци
И краљеви и краљице,
И делије и дечаци,
И све птице и све шуме,
И све лађе и сва мора,
И облаци и зверови,
И небеса и светлости,
И жуђења и пакости,
И све чежње и све цвеће,
Све се, све се пробудило
И пролећу поклонило,
Косом земљу додирнуло,
Видре капу одбацило,

Купу меда испразнило:

А све у славу младог срца и младих усана.

Пролетња посмртна листа

Са утехом као да би подносили

И овај пакао,

Кад би за њим долазио ма један гори.

Неизвесношћу, сумњом, досадом сам звао

Страх ништавила крајњег

Што ме мори.

Ниједна визија није него визија смрти:

Али у зоолошкој башти су и ботанички врти,

И ништењем зачас пробудимо лепоту.

Задремам вечерас, гле,

Заувек,

Питај ући:

Да ли то свирају мазурку или гавоту,

Или што друго.

Збогом.

У 11¹/₂ опело, црква св. Марка!

Са утехом као да би подносили

И овај пакао,
Кад би за њим долазио ма један гори;
Неизвесношћу, сумњом, досадом сам звао
Страх ништавила крајњег
Кад ме мори.

Наш син, наш брат, наш унук
Никад непрежаљени,
Јован,
Умре у цвету своје младости
На двадесет и прве године рођендан.
У недрима хранитељке земље побелеће његове кости:
Док уцвељена мајка исплакаће до слепила зени;
О јадни сине,
Зар си широку своју собу за тако уски променио стан!
Наш син Јован
Био најбољи ђак;
Од свих другова љубљен И мио,
Као крин међу девојке носио мушкости знак.
У једанаест и по опело, црква св. Марка.
Ожалошћени...
Очи плаве твоје: њиве малене неба

По којима прстима сејао си звезде;

И мисли ти као кошуте што се у топлини гнезде.
Али твоје груди!
Јадне твоје груди: сама туберкулоза.
У дечаштву цбуњак зелени свежи,
У младићству што га немилосрдно обрсти коза.
Кроз њих душе ветар ништења и студи,
И увек је ноћ у њима;
Јадне твоје груди:
Само у празнини што као грозд срце виси.
Не, Каица Војвода више ниси!
Болани дојчин можда само.
Или ти је срце птица што је ногом везана за грану
У мраку:
Сваки час труди се да полети, крилима залепрша,
А онда је мртвије обешена.
Као храну,
Прождире туберкулозу.
Под њом пустош крша,
Ровитих стена.
Или је једини грозд окачен о лозу,
Као сок из тебе сише туберкулозу.

Под врбама је писао песме,
Крај вода је сањао девојке;

Зажарене му биле јагодице грозничаве
На помисао: да једне малене дојке
Никада додирнути не сме,
Под врбама тек зеленим, на обалама Саве.
Мислио је да колико је његова пријатељица чедна,
Исто је презирна и срца ледна,
Под врбама тек зеленим на обалама Саве.
На ади прекопута
Љубила је баш тог тренутка, опијено,
Јаког и милог једног регрута.

И то је све.

Ожалошћени

... до гроба.

И на гробу ће бити написано да је био
Таленат велики, и да је умро врло млад.

Једном пре смрти погинуо је био као херој на Церу.

То се догодило овако:

Пред вече напусти дом,

А имао је тада година шеснаест,

И упутио се најближим путем којим се ловци веру.

До јутра је већ стигао тамо лако

Усред битке, кад се кршио најжешћи лом.

Под кишом куршума, пуковничку нареднику однесе заповест:

Напред, на јуриш!

Једини се крај пуковника нађе он;

Сам од једне гранате би закопан.

Сви држаху да је мртав и почаст даше,

А он мало угруван кући стиже већ други дан:

Напред, на јуриш!

Битка добијена.

Био једном херој и сам;

Добоши објавише његову победу:

Пам, пам! Пам, пам!

Био је једном херој и сам:

Пам, пам!

И то је све,

И шта би више!

Опело, црква св. Марка,

Саучешћа примају до гроба уцвељени.

Какав је данас диван синуо дан:

На сунцу се расцветале све руже,

Живот Ј о в а н а неки је далеки сан,

Из чамца гледам како рибе круже.
Под таласима гледам како рибе круже.
Бацимо брзо мрежу, мили друже;
Какав је данас плодан синуо дан.

Битка је добијена,
Добоши звоне:
Пам, пам!

Ивицом По-овог Гаврана
(Покушај најслободнијег превода)

Да ли ко зна,
Да ли ко зна,
Да ћу умрети за који дан,
И да походићу божији стан;
Да ли ко зна
Чему сва жалба мога сна,
Да ли ко зна?

Да ћу умрети за који дан,
Загракну гавран вран:
Човече који умиреш,
Да ли ко зна?

Да ли ко зна
Да тужба умом срцу спи;
И да краљеви и да краљице,
Помрећемо заувек једном сви,
Да ли ко зна:
Човече који умиреш?

СЛОВО ЖЕЋИ

Мојим пријатељима, хипнистима

Браћо моја, друмови су наши бескрајни;

Натоварена су велика кола сељачка,
Кола велика, па шкрипе отегнуто између шума:
Спазих их. Ко на груди љубљене
Зажудим да спустим главу. Моја је глава трачка;
Велика су кола зашкрипала сељачка.
На точак. Нека точак смрви ме, кад крене,
Својом великом љубављу за путовањем
Нека смрви ме. Друмови су наши бескрајни,
Горе су тако тихе, пландишта тако широка,
Свих путева за мене љубав је предубока,
Сви веле: дођи, дођи, трпљиви љубавниче,
Зашкрипала су велика кола селачка!

Кад локомотива одјуре срце ми се бедно стеже,
Железне пруге за њом спајају се у пољубац и беже;
И срце ми се стеже, усамљеност моста је дубока,

Прохујала локомотива, зашкрипала кола сељачка.

ЈЕСЕН

Снимим, хај! као пуно грожђе да зрим

По добром чврстом чокоћу.

Гле, бдим,

Зрим као тешко грожђе ноћу,

Хај! Хај! Па тешку бербу чекам.

И хоћу за ноћима зелену зору,

Па потом за брдима гору,

И опет за ноћима виноградску зору

Сним.

И тако увек даље.

Жудње ми чуче обалама ко вредне праље,

Кад се из села небу диже високи танки дим;

Док се очима зеленим, чудни херувим црни,

На планинама спим, са очима дубоко злим.

Али шта сним,

Шта сним?

Кад знам: Пођи, пођи, па сврни!

И тако стално даље:

Пођи, пођи, соколе, па сврни!

Кроз вечери, гле, целе, и све ноћу, и све ноћу, и све даље...

А сним, а сним, а сним;

Па мним:

Ко црно грозђе да зрим,

Да ме покрива плава магла по чокоћу,

Да носим у себи ситост, плодност, све врење,

Све жуте кише јесење,

Ко тешко грозђе ноћу;

Ја бдим, сним,

Ко тешко грозђе ноћу.

Или као херувим да само по планинама спим

У очајању,

И да ширим руке дању

Једној берби и једном обећању:

Где све бива и све може да ја хоћу,

Ко пуно грозђе ноћу.

СВЕ У ГАЛОП

У

галоп, у галоп, у галоп,

Моји перунски коњи,

Хоп!

У галоп, у галоп:

Носимо један симбол и један бол

У галоп.

Носимо. Груди нам пуне слутња,

И себе ко један симбол;

У галоп: Носимо симбол али и бол,

Кроз жита и кроза све и кроз магле;

Преда мном Велики Медвед, и Северни пол,

И ноћ, и месечина, и друм,

Тап, тап, брум, брум,

Топот, и широки, светли друм,

У галоп, у галоп!

У галоп, у галоп, у галоп!

Моји перунски коњи.

Хоп!

У галоп, у галоп:

Носимо један симбол и један бол

У галоп.

И као велики метеор са Звезде

Најмањи, најнезнатнији симбол долете,

И у срце ме погоди;

Метеор, као незнатни бол и извор.

И легах, и боловах, и умрех и сахранише ме,

И даваше ми даћу;

И дигоше ми споменик, и заборавише.

И дођох, и легах, и умрех.

А ви у галоп, у галоп, у галоп,

Перунски моји коњи!

Хоп!

У галоп, у галоп,

Пронесите ми леш као симбол

У галоп.

У галоп, досадо!

ОТКРОВЕЊЕ

ПУСТОЛОВ У КАВЕЗУ

Не личим ни на храст, ни на пропелер,

друкчије прождиру пароброди

океан, сунчане сенке модро грање.

Да ли иронију или оснажење на живот нови,

пролеће, сад ми доносиш?

Неукротљива је туга за младошћу, несавладљиви друмови;

пробуђена на кошаре скочила моја жеља,

чека; рогуши се, нигде нема никога.

Збрисаћу све мутне речи између себе и бога,

поуздаћу се само у своје руке,

целиваћу гору или хајдуке,

комични поток што жубори.

Убићу каквога гнусног сањалицу,

место сенки засадити му зелени врт по лицу;

то крв из мене говори!

Ситости, ситости, свуда на хиљаде!

Та задовољење похоте само успе да ме начини чудовиштем,
што дрхће, дахће, звижди од трбушности и засићења:
не знам (шта ме се тиче!) да ли природа онда мора да ме призна,

али је превазилазим.

Као огромна плазма сред дахтања,
жваћем облаке зелене шуштаве,
сва могућа друштва и славе
су комика тада;
па да општим, заборавим да дајем уговорене знаке,
већ се утапам у беспримерно отупљење,
и варим, варим, подригујући сву ту збрку која многе очарава,
па иако чудовиште без облика, без склада, ја ипак надмашавам.

Овде на овој постељи затварам географију:

нема више дужина, ширина; само ногу,
руку; све се шири!

Има такве неке моћи у мени да само једно могу;
све је утопљено: бескрај, пустоловина, манастири,
мој живот ми сија као звезда из далека,
и све оно што треба да се настави чека
да је прво угњавим песницама, па...

Нема више љубави за човечност, већ дахтање.

Више држим до твог ткива но до живота,

и ништим себе, не из љубави, већ из беса;
са тобом почиње животињство и канибалство,
због тебе нећу стићи трезне свести ни умрети,
мој трбух није могао још сварити грудву крви и меса.
Место врба, удове и црева простирати на Цвети.
Тако високо пео, тако дубоко ронио у блато!
Човек,
ком дадох пријатељство
у времену пропињања ка савршенству,
или да му се смејем кроз сва чуда заувек,
нека се сети да сам ловио медведе изнад језера,
дрхтао, писао песме, хркао сред олтара.
Кад бих хтео испричати ноћ
лова с ловцем Мачем на дивље свиње,
ниједна ми муза не би могла задојити такву моћ:
требало би ишчупати целу ноћ ту из себе
као баснословни мач;
настало би крволиштење за сликом
коју утисну тада ноћ и ловац Мач;
пред нама лежи мртви вепар, ветар и толике звезде.
Гле, сипам крв, звезде и сало у овај пехар;
можда и претерујем меру алкохолства... али
од планинске воде ја не нађох нигда мисли трезне...
Ваљда бејах и сноб...

али после свих великих екстаза,
отупим чак и досаду да схватим.
Не, не! Зар ипак само комад бога, бачен у свет,
немајући никаквог сродства са оним што ме окружује;
и кевће, и лаје, и тугује
тај комад цигерице бачен за храну псима,
и предаје се најзад неким величанственим заносима
растрзања; ја имам толико генија
да би двадесет манекена постало од њега духовима,
па ипак ја хоћу да пушим тела, а много ме брига:
историја.

Шта историја! шта Каледонија!

Ретко да нисам други, да ми име није: Неко,
да не певам:

Један пољубац дуг на њена уста
која притиска на рђаве карте где је сликано цвеће,
пољубићу је тако често на прси,
јер се сања о девојкама које задрхћу рано,
и којима је уз очи зелене дано
да им ноћ односи глас као шешире,
као пад тешке хладне воде.

Ти, чији сам сад женик, која говориш хладно о смрти,
док су по теби барбарства моја словенска
и њини перунски врти,

својом косом као венцем ме узвиси:
да у пољима јелисејским којима будем шетао
моја сенка увек мирна буде,
измеђ вечери које не плаве и зора које не руде;
да када пођем на збор међу негдашњу словенску господу,
уз села мирна или уз воду,
када зборити им будем стао:
величанствен и горд да сам на тебе, поносит као шумски петао!
Стихови, носите ме далеко од ове земље:
у мукама ме за бољи живот рађала мајка,
ради вишега отац је са усхићењем плодио;
живот мора да је драг, а љубавном да се стремље
када сам се као Магбет у толикој журби родио;
над реком а под небом ловцу на домет лети чајка:
за њом, о за њом, стихови моји будимо хајка!
Будимо хајка! Ево друма по ком газимо пук људи,
на коњима смо, младци смо, ступамо крепки гвожђа воље:
осврнем ли вам лице, на њему осмех, туга и ћуди,
али управљеном у напред значење мора да је чудно боље;
бели се друм у бескрај све више измеђ борја,
са њег ће на Кумов Пут неосетно прећи нам жуди;
брише песма моја: то облак чешља косу горја.
Тренутак макар само - далеко од ове земље,
јер чини ми се да ми се опет збивају оне чудне ствари

што као да се прикрадају са другог света;
уста ми ево пуна крви, а усна напет,
распињу ме ужасни болови и срам,
груди побледе а трбух зажари;
а увек сам тада у гужви неке гомиле, патећи сам,
болничким колима одводе ме на гилотину
стазом блатавом из које изничу жене.
О! мрзим, мрзим да ми откривају истину,
да свићу дани и да гледају у мене!
Где сам то сада?
Верујте да је онда тек оно: кад ме досада савршенству води;
онда ми је досадно, онда сам опет стари Словен
у чуну који језером сивим броди,
и пун јунака чија пада сен
на воду. О, понекад ми се збивају чудне ствари,
као да се спуштају са другог света:
док ме понова не обузме велики вртлог страсти,
све жуто, црвено, зелено пред очима;
тамо, где је некада био дугачки видик планина,
једна нога, једна глава, једно смејање без трајања,
много злата, злата и распутаност части,
моћна узлетања, у кржаве каше, утапања.
Нема више жеље, већ да избришем постојење,
да испуним све собом, све размаке, све шупљине,

нема више ни дубоко плавог ни планине,
само: кркати, хркати, чмавати и гроктати,
бити гнусна, огромна, дрхтава плазма:
а тиме престаје ова песма и настаје крваво отупљење.

ПУТНИК

Станиславу Винаверу

К неже Потемкине изданули у колима на великоме путу,

да могу, као ти, умрети на друму,

Кад точак разглиба глину жуту;

Шибай кочијашу, терај царски у Струму,

Ћут!

У тајности да ти поверим име једне звезде

Или једног слова из једне књиге о прашуми. Ћут!

Али херој сам на друмовима:

Од свега највише волим да се опијем, а после тога још

да путујем:

Ко ти рече пријатељу, да ћу доћи у недељу, у недељу

Дунав тече!

Ко ти рече Шар планину, кочијашу, друмовниче мој!

Знам: и ти си сам, и ја сам сам,

А псовка кочијашка - поздрав ветра завичајни Одисеју на мору.

Са поносом да се носи бича његовог ожиљак на лицу,

Груди су му длакаве као облаци сиви у зору

Маље крију једну црвену модрицу... смрти.

Коњи каскају и ја плачем, велим: то је, ти си Сибињанин Јанко!

Не трзај Црнко, ха, ха! Не, ја сам Јовановић Ранко,

И села ми се зову Рудари; кочијаш сам, болујем од друма, изван датума.

Гле, месец, та чудна свим стенама рима! Због њега плима

Црвенокошког поглавице односи леш:

На таласима се таласа црна коса и Мокро перје, боливијско зверје,

Он препливава океане

Да л' над водама, да л' дуж кинематографских платана,

Или по жицама телеграфским? на мишици "амблем клана"

Змија у чељустима лафским; он долази кроз океане и кроз векове,

Мртав или жив; за њим његове шуме плове.

Опажаш ли: сјајних очију куну, опажаш ли Хајдук Вељка на топу,

Или Дмитра Јакшића да мегдан води?

Шест краљева шпиритуса? Све то броди. Ко ће полудети први?

Туп, туп! копају угаљ испод нас;

Кло, кло! то у Бечкереку пију квас;

Бум, бум! у Тамбукту нове крви.

Ако девојчица понесе тајну у грлу

Да јој по шупљим грудима прстом добошари кадет,

У шуми густој масној фазанку умрлу

Козачком игром оплакује свет.

Но љубав служи за част силним у возу, између две железничке станице;

На прозору саксија с три цвета, лице неке старице,
На пољани из амрела извиру четири ноге голе...
Бранко, мој Бранко, да ли девојка, да ли крин, да ли мач,
Чистотом својом претходивши зору,
Заспаше у кућу ока ти? Клокоће извор у
Тами. Ескимоски чамци, који клизе низ воду,
Отпрате ме својим током до болова - небесима;
Шеснаест хиљада робиња тару великога бога уљима,
На длану му енглеска флотила њише се:
Адмирал, већи од палца, харангира Наполеона,
Васиона растеже се. Ако те љубим под врат, шапнућу
Клевету: ко ти рече мор-доламу!
Мор-доламу, црна хата бесна свата, ах Коштано
Многочисна, многолепа, многоцветна, окупано,
Окупано. Ох проклета!
Та кључеви виолински у јетри ми коте се, ко бакциле Кохове:
Ханибале, Каравађо лопове, хајдмо мили да славимо канибалике.
Сад далеки свитај продубљује зелени исток,
И Атлантук је толико широк и дубоко је у нашој жудњи тако,
Шарлоику и Одисеју да запевамо, кад би ко плако.
А загрокта ко свиња кад је ко штроји:
О љубљена је локомотива;
Та машиновођа није ништа друго
До нож који под материцом забоден стоји:

Гарава бритва крива.
Јурећи, уређује и помера она поља, њен писак то је злих богова воља.
О јури, нек јури воз уз гроктање. И ноћ.
Ноћ настаде савршени мрак,
А кроз варнице што из димњака бију,
- Из киклоповог ока излећу звезде, и он њима обавијен бежи јак
Кроз Тракију, Бесарабију и Унгарију; ноћ
Да л' лети мој воз? О, толико варница,
Кроз полудели подмлађени млечни пут;
Доле се провиди и мирише нађубрена мрачна њива,
Међ ноге ту прима послану жену Боз - и један месец жут,
Огроман, истински први пут ноћас, месец жут
(У чијем ли врту султанске кћери сад је скут?) о, ћут! о ћут!
Под врбама сад пева, ко отац, месец жут.
Ах боже мој, шта је то за мене!
Зар цео свет, зар ће на њему све то, јурнути кроз зрак;
Ја не разумем, откуда се онда судара влак крај једне реке.
Па замишљен сам, а плах,
И не знам, којим правцем из смрти: нисам ли увек
Онако јак ...!
Из једног судара возова излазим,
Окрвављен мало ево, као први зорин зрак,
И смејем се: на девојку неку, што погибе.
Разголићених бокова

Тако сјајна као птица сред пурпурних сосова,
За мало големог дрхтања,
И младости, сред крвавих сосова.
И да бих њен јаук саслушао, очи склапам
Па мислим: да ће јој гроб бити бескрајан
Тамо, где будем био велики херој, а отац долмен трајан,
И брат разбојник ужасан,
Крвопија, млад и ужасан.
И то записах ја крај једне реке
И амин!

ФАБРИЧКИ ДИМЊАК У ПЕЈЗАЖУ И КАНИБАЛАЦ ЧЕКАЈУЋИ НОВОРОЂЕНОГ

ретворио је гле, сав труд у густу песму, небу,

И као кроз трубу димњак

Однесе моју екстазу у облаке и над санцаке;

Али ко пева о хлебу, о рубини и о хлебу!

То доле играју радници и певају витлови у реци,

И певају у трбусима жена месеци:

Будућих јунака за цео свет, о хлебу од један до девет:

И ја сам млад,

И тебе рад,

У ње је цвет!

У небо, у облак, у свет! Љубљени гаравокожче,

Та није вајде, гледајући у ту огромну и неумитну ротативу

Засвирај у гајде, у дипле, у зурле - сећаш се! ону песму живу. Хајде.

Засвирај у јареће гајде, па умри!

О слатки брате, засвирај ми виолон,

Свиђа л' ти се Жан Франсоа Вилон?

Та он је умео да буде и лопужа;

Да л' знаш брате, оне тамо са Груза?

Нека им је од мене завештана прва мајска ружа,
Док попови поје - то је још једино моје - упокој.
А кад војник уђе да се купа, по реци у ноћи
Он и његов коњ
Драга, у које ћу ти време доћи,
Од љубави сам бон?
Кад војник крепки у реку ујаше,
Закуцаће на прозор тад неки смело:
Одшкрини да само протне руку
Па помилује дојку и грло бело:
И зарије се у тебе сав без бола.
Твог оца, радника фабричког, с прстију цури смола
А по мокрым плећима твог младића и тог вранца,
У огледању крећу звездана кола.
Ту међ конзервама је згрчен и један амор хром,
Чије су очи пуне суза са огромних визија
Хоризоната.
Гле, јахач на коњу ком, Милице, сад тепаш именом Марата,
У одећи мокрој свој извеженој шљокицама свода,
Загазиће реку што се зове Историја,
Далеко негде сања Калифорнија.
Кад уђе војник да се купа по реци у ноћи,
Он и његов коњ,
У које ћу ти време доћи: од љубави сам бон?

Од љубави,
У пролеће или у јесен
Смрти димњачке звон чућете;
О баснословном његовом звуку крикнуће све страсти, мржње...
Ко? Декамерон!
Али то није ништа,
О баш то није ништа;
Горе је овако увек везан, као кокош у пилићару:
Сељанка носи у руци живину и смеши се жандару,
Жандар зазвижди песму стару
Пркосећи оџачару. Просјак проси: дај ми пару,
Тако ти очњег вида и љубљене ти дечице!
Веруј драги, ужасно је - манометар - срце моје
Затрептало; и плакало, тако дуго у фабрици.
Па не љуби, кад смрт ти дође, драгану ту на уста;
Ускочи међ витле и међ кајаше,
Дочекаће те ова шума густа,
Као трговца чежњива ускочка чета Радише,
И разнеће то бело тело твоје, тако пуно победа и небесних одсева,
Свим завртњима, крцајући: тад ће из тебе, шкрипећи,
Извући гласне звукове свих поморских напева.
И трбух гле, затегнут као на бубњу кожа,
А у желудцу је једна арија,
Њу слушајући успављује се велможа

У аероплану. Ко пева о хлебу и о глади!
Улицама и крај биоскопа, пред глумицом младић богоради:
Прислушкујући: Из желудца Вам се диже опере неке арија!
Она: О не! о, не! то није од глади;
То шести месец откуцава мој трбух: биће фабрички
радник, а пијаницом ће га звати Скадарлија!
О, па дивна је та Скадарлија!
Два војника крај друма седе,
Говоре о вашкама и о сељанци,
Затим о оном што се не једе
Бар у војсци и железничкој станици:
О кокошци прженој на кајмаку...
Брегови су тако меки, љубави моја велика,
Брегови су тако меки, и река није дубока;
Ма куд да пођемо, будало, багро, иста нас смрт чека,
Иста нас баш смрт чека, крај миле сељанке,
У војсци и железничкој станици.
Те никад њеног одлакшања дочекати нећу,
Смрт ће мене најзад растурити сутра;
Умрећу.
Кад?
У хладна јутра.
Два војника крај друма седе,
Па усхићено гледам њина лица млада:

Ко би рекао да ко хуље
Од старице што их примила
Украсе осам динара!
А та је жена била тако суморна
И тако стара;
И њој су са усхићењем говорили о пржењу на кајмаку,
Не би ли се преварила да им зготови
Али је старица та тако лукава;
Она не би ни свраку
Приправила тек онако
Олако,
Олако.
Камо л' кокош пржену на кајмаку,
Камо л' звезду да породи
Будућим јунаком за цео свет: све у броју од шест до девет:
Земља је тешка у просторијама,
Вртећи се, дубину заврће у циклон:
Пепео и слама слежу се на дну кроз толико боја,
Дрхће у Зодијаку Орион (ориона без броја);
Толико је тешка, тешка, и то од скора!
Тежи је један Шарло но сва козмичка мора;
Никад њеног порађања дочекати нећу:
Умрећу. Одлакшаће се једним уздахом или смехом,
Откинувши од притиска

Одлетети кроз зрак
Зазвучаће име једне паланке пролетњим ехом
И доћи ће на домак једном детету,
Које бледо
Као васкрснути херој јак,
Узеће је у беле руке своје па спустити у пас;
А један једини воз
Одхуктаће свим правцима у исти час.

ЈЕДИНИ САН

Бахћем се и дахћем, гле, у кошмару и сви снисмо

Освајање простора нечим што је без мере
Савладасмо понижење... и убисмо! и убисмо!
Као да то и ми нисмо!
Ја сањах на рубу пролећа, а ви где сните
Недирнуто?
За њега бар знам да сања тај сан
У трбуху своје матере.
Тако тесно обвијен као да сања о простору,
О дубинама: о, да сна кошмарске размере
И дрхтања!
Његов мозак тек утиче у лобању:
Тако му око свег тела кружи чудна мисао;
О величанствено је да се у давном оваквом мору
И чекању, не утапа ни једна визија стварности,
Очи му се још никада нису обнажиле на светлости.
Над главом руке те: шта дотичу, шта придржавају?
Ил један рефлекс миловања и стварности

Помиловати знале су
Још пре но што се родише!
Пробијајући се кроз сан и љубави
Како ћеш утонути у немогућности
(Где неће више лећи трбуси и сни,
И којим као да владају неки други закони
Који већ и нису закони
Но изненадне неке радости и неподношљиви болови):
Кад је за тебе и то настањено фантомама,
Које не уливају наде већ обесхрабрења;
Да л' с тобом, или оне саме,
Нађоше пут овуда за бескрај?
Сањао, не сањао; псовао ти по друмовима;
Очи ће ти заувек остати заражене
Ужасним збиљама које си негде живео,
И којима ћеш опет пошумити
Све провалије сна,
Још пре рођења - залуд за спас твој - од бескраја обнажене.
Па ниједан живота сан
Није тако чист
И од свега чедан, као да је у трбуху неке матере;
Проходим кроз онај тмури простор где сваки лист,
У сањању, пориче да има један свет
Који је ван овог: слободан, и без мере;

И опет кроз исте сале сна

Закуцам престрављен на мишићна врата овог живота:

Ах, један два! ах, један два!

У Београду, XII 1921.

Прва песма Откровења

ТАЈНА РОЂЕЊА

О

црвенило ми дотече из матере

Светлост, чуј, из дома где се не враћа

Пламени зрак, чуј! кроз пребеле шаторе

За смешног младића

(Коме се визија детињства повраћа!)

Црвени зрак мозак да прободe!

дубока звучна шума подсети на стадо младих јарића;

Ја вам нећу рећи никада црвену плиму слободе,

Ја вам нећу споменути никада

Прашумски занос слободе!

А колико супом појих заносних својих снова,

Колико врућих небеса кусах то из тањира:

Трбух још памти тежину и грч богова,

Остатке чије протера са мучног трбушног пира!

Али црвена светлост дома где се не враћа,

И крепко тело још звучно од химни и покрета

Побркаће ме код начела и каљача,

Побркати - ха дивоте! - и отуђити од света!
Та изађох из џунгле намирисане
И покрих земљу телом да је сачувам од испарења,
И њушках је тако дуге дане
док не застрепих од раздражења.
Али умрли већ дом где се не враћа
Одвући ће ме тајном до места смртног кошмара,
И неће ми рећи нико тад - која је стаза најкраћа
до спасења: Но умрећу, видим, од прскања
Дамара.

У једној маслиновој шуми заноса,
горчина над Велалуком, на Корчули.

СВИ СУ ЧАНЦИ ПРАЗНИ

Тако заспи, месече,

Над топлом супом детињства:

Из мене ће прелити туга довече,

Као из чанка младог животињства.

У овој ноћи опет празан

Чанак из ког, ко дечко, недокуса,

Но заспа баш кад заструји

Великом свемоћју укуса,

Пићем: утопише се вољно у њ славуји.

То је дотицало богатство из матере

Кроз кратерство тањирног круга,

И сав ће, сав ће склад да раздере

Огромност њена и туга,

Огромност њена и туга.

А заспим увек пред крај вечере,
Служавка свлачи небо, дан и мене,
Па баци ноћи да нас прождере:
Тек јутро нађе кости разнесене.

Боже, ослободио сам се свих веза, свих морала:
Гушим се, зар, у плазми досаде;
да је једна кап бар супе остала
Кроз победу се ову смешну да прикраде.

У овој ноћи сви су чанкови празни
никакво поткрепљење!

Стресох са себе чедност,
Стресох са себе поштење;
Ни једне фикс-идеје.

У овој ноћи: радије заблуду;
Но какво спасење!
О љубићу те, љубићу те залуду;
Тек да се твоје беде домамим
Тражићу од тебе опроштење,

Да насмеје се у мени остатак хумора
Када се будеш сматрао недостојним
да усред поновне строгости и сумора
Покушаш још једном исцељење.

У руци једној секс, у другој мозак,
Гроздове, ту бербу вечности:
Пијанством црним затетураћу га наузнак,
Упркос рујног чела суморности.

Но у овој ноћи сви су чанкови без дна:
где исцедити то врење!
У јутро су опет чанкови празни;
никакво оснажење.

То притицала је брига из матере
Кроз дубину тањирног круга,
И сав ће, сав ће склад да раздере
Огромност њена и туга:

О, ја слободом ништа нисам стекао
Ни назрео дно понора страшна,
Па боље да сам у хлебари некој пекао и жвакао

Лепињу од земље и брашна,
Котао супе да сам испио,
Загњурио главу у крило драгане,
Свој гнусни жиг на њу прибио
Па пљувао пред праг и дане.

Изгреј, месече, и њима!
Замесићу колач у чанку празну,
У њ стресено ми поштење,
У њ фосиле и фикс-идеје;
И учинићу им то за казну

Но зашто, и коме!

У овој ноћи сви су чанкови празни,
У овој ноћи ни једне фикс идеје,
Одвратићемо главе.

Будва, 23. VII 1922.

НОЋ ПАРИЗА

(СА ПОСЛЕДЊЕГ СНИМКА МАТЕРИНОГ)

Да ли мој отац према

да ли мој отац према теби, мајко, беше звер
та најдивљија, најдивнија, што је човек?
Мајко, отац мој беше ли звер
Крај тебе, ил' само историчар:
јер и сâм ја звер?
Нашто ми сав овај живот и пролазна му чар,
Мајко, ако и ти - моја колевко - не беше звер!
Е добро, а те очи са слике твоје на самрти,
ужасно што пате: никад их се нећу моћи ослободити!
никаком их неукротљивошћу моћи нећу застрти.
Није ли и твој живот био животињски:
једном фаталношћу ћу у ужасу страшном умрети!
Ту тај бол без смисла свег меса, твојих руку, главе!
Никада, о никада!, нећу издвојити кошмаре од јаве!
Никада! Ужас: ако је мени оваквом апокалипса порекло!
О, хоћу да знам колико је за мном тад крви истекло...

Никада! Зашто ме никада ниси ишопала,
да се једна љубичаста модрица
на мом дечачком дебелом месу расцветала?
Та опекотина, тај отисак ти руке ми драг
и данас би ми ево био траг,
До колевке ми пуне крви,
До порекла ми твога мяса
само не ове очи, не ове очи патње. Гле, беса!
Материце, ја бих да здерем са тебе ту патњу!

Париз, 1922.

ЗВЕРСТВА

Д

а, чини ми се, смећу да певам твоје руке,

Твој трбух намагнетисани, твоје груди,

На животворјашче начине са гроктањем ритмова!

Смећу - ха, неукротљивче!

Да извучем и све хајдуке

Из помрчина где неки храст кашље луди

Од дрхтања, па просипања, па болова!

Искаљујем се ево по твојем телу,

Ударајући га бесомучно по лицу

Избијам једну љубичасту варницу;

А ту мишицу белу,

И обливену крвљу и белу,

Умочили, мајку му! у апокалипсу.

Не својом мржњом: обоје небо мрзи,

Планина нас, долина кичевска, и грло то, и гњат;

И све то биће ропец мој: грло то, врат! проклет! Проклет!

Пили смо до ригања и ништења на мужи, на врелу,

Не кидајући с уста мешину једа

Прокључалу мишицу ти белу
Ја сам читао, као у паници, зелену ливаду
детелине, ван себе да набавим ти Одлакшања-Среће,
Све је ипак - да л' проклетством у мени! – обећавало веће
Освете за крв, за јед, за ову ноћ у винограду:
Кад избезумљена од ужаса не могаде ипак побећи од мене,
Но само псујући показиваше ми прси од модрица шарене.
Плаках од усхићења да си ми толико жртва;
Да ускоро ће нас (и нас) тај покољ наћи
Где наћи!
Кад наћи!
Оба мртва:
Мајку му! И не успесмо никада постићи ванмишићне екстазе!
Већ скривасмо се под клупе и у порубе
Злочинци! - тих неба,
Требало би да неким спасоносним световима одлазе:
Али ознојени, најежени сазнавасмо за кошмарске поразе!
Ко дићи котве,
Ко прекинути ланце, за велике полазе?
Зато смо чекићима разбијали своје мишићне палубе,
Зато смо бритвама кидали ужад живу за крви;
Под катарком обореном здрузганих црева издисасмо тад први
А већ се за нас рађало и рађало миријадама нових црви.

Париз, 1922.

ДВАДЕСЕТ НЕПРИКОСНОВЕНИХ СТИХОВА

У

устима још гадно од великих имена,

И прошлост мирише на хартију и неопрано рубље:

Ево ја жваћем врући хлеб у друштву смелих створења;

О, тај врући котур, како ме одвлачи све дубље

У тајанствени живот тела!

Ево: отисци последњих руковања

Новога Завета;

Ево сва тела смеђа, дебела и бела;

Ево њина друга (и сва редом до милијардитих) стања!

Скоро ме страши силна мудрост ове руке

Мој мозак је немоћан да буде господар свих њених покрета

(Не, духовност мојој пустоловини мишићној само смета!).

И та ребра савијена у луке;

Тајанствено учешће једног бедра;

Дрхтај! Пуна сала и звезда је ноћас ова ноћ ведро,

Ноћ руковања!

Те руке савијене заставе, ноге: стоваришта друмова.

Једном вишом вољом ја стављам ова слова:

Ноћ новог завета:

Зато те ноћас ја обзнањујем толико и за Сведочанство Света!

Мојим пријатељима

морнарима на Корчули,

Мати Јурковићу поглавито.

ПРЕИНАЧЕЊА

Марку Ристићу

Тако опори морнар пада у море

Стрмоглав,
Отчепљујућег нагло примио га и живот,
А нагризаће га до зоре
Тајанства, и сва та љубав замирише на јод.

Једино због ових раздераних обала у рукама
Кукавицо, задрхтаћеш зар опет!
Нимало стрпљења да пркосиш мукама,
Пљуни! Савладаће те песницама свет.

Стари морнар стрмоглављује се у море
Чеп мајке, с главом наниже као у живот,
Отчепљена боца крваво вино точи у зоре
Тајанства, и распутаност, гле, мирише на јод.

Од рођења је цртао драгане у смрт,

Тако умирући цери се над албумом;
Морнару мој, сав тај врт
Младићства свога не пореди са сном:
Страшан један крик разбуди твој пад!

Па загњурен, загадив пучину, из прошлости очима,
Одео си бескрај са подеротином у бесмртност;
То није као кад си плаве чакшире своје
Крпио сатима:
Неће сварити нико ту кост!

Из тела болних и из воћа, исисао си светлост,
А потом са рођеном јетром избљубао то у бесмртност,
Био си пуста справа за премештање стварности:
Да ли ћеш наићи притом на лик? спокојством да те угости,
Да спречи онај крик опори ужаса
Негде далеко у вечности (уједом мрачне отровне течности).

И из задаха постељног зноја и никотина,
Испе се као рођај по катарци,
Затим се спусти до најмрачнијих дубина:
Ми сазнасмо за изнакаженост му лица... ал ударци!

Ударцем, чврстину неба захвативши руком,

Комад плаветнила одвуче за собом:

Сада је његов пад као и гром,

А небо сазрело тако за море

Бујице непрекидном каскадом

Излиће цео свод до зоре.

Но ми остасмо - трзањем природе иза смрти унакажени,

Морнару, твоје несрећни:

Но не, не, рад твоје сени:

Могућност нове јаве нас мучи!

Пођемо на пут ма где, не усуђујући се да осврнемо главе,

И увек пред собом видимо кошуље твоје плаве,

А азор никад више,

Ни чељуст твога длана никад више;

Желудцем зар својим жуђасмо

За воћно твоје труљење и пад;

Уз тајну тела кад загризосмо у океан,

Тај плод детињства којим нам сазре сан,

И кога далека глад одбаци у наше крило.

Тада и оно што би већ било

Најужаснијим грцањем и да се снило, тражисмо зацењени:

О, болно неко прапотопско месо;

Дрхтању нашем као да си стресо

У недра, са грана својих морнара
Ти, Океан! - Толико сазнах: ГО,
И час преображења неодложног да удара:
Једном корњачом кором у дно мраморне лубање,
А изнад псећег сна, кога догриза сенком грање.

ЗИМСКИ РЕПЕРТОАР

С
кок је преклане кокоши у небо

Крв точи,
И револверски пуцањ,
То: грамофонска плоча,
У обртању, прстом својим изазвати арију,
То: гнездо ластије у виолини
Целе зиме остаће без звука и без птица
Та топла кућа селица.
У стању да пође за пуком,
Банда кроз поља кад засвира,
Замишљено да живи о црном
Луку, о хлебу и на сену:
О, на трулом плашћу иза манастира!
У стању да сања пучину црвену
СУНЦЕ, одсуство четири месеца:
Ево, приближује се зима!
О афазија, о подношења, о мучна балканска клима,
Што влада детињством и снегом, и ђоновима крваво;
Сироти шегрт који ће ноћас заспати го,

Сироти балкански во!
Не веруј, не веруј ипак, у брлог, дим и торту,
Заносу новом бегунац кад преда визиткарту,
Просјаку коме старом што чува улаз у порту
Карту овога света! и један мишић за Марту
(Марта је девојче и дуња у орману);
У Индији, у Камбоџи, на Половима, у Судану,
Свуда зима дође у своје време,
Свуда велике просјаци и сањалице затече без спреме.
Спавајте, спавајте заједно курјаци и магаре:
Пејзажи извиру из очију и теку низ лице,
Сузни огољени пејзажи,
Од савести и мраза дрхћу озебле убице
Са жудњом изгледајући жандаре.
Па кошуљу му ову отесмо из изгнанства.
Да прихватимо се њом врелине сунца,
О ви плећа гола сад у одмицању бегунца
Што кроз све постеље прониже своја курварства:
Више го, но мржња нашег одсуства;
Не веруј ни сумраку у млаз сунчани аорте.
Недоглед, гле, плује светлост међ облаке,
Моје срце, још морнар, напаја себе крвљу;
И сва та прекоморска путовања
Која обвију главе у видике ко у саруке,

А надму трбух Трулом рибом по острвљу,
Не раздери рођења сенке, свирепошћу грања,
Не ублаже опору плувачку дубина
Но још натопе све сољу горчине и јода;
Има цела јесен, да ми се мучи на модрост вода,
И на труд прелажења преко кривина.
Сувише тесан простор, да се протегли,
Сувише мало звукова којима да се зева,
Под покриваче оштре неба, којима пева
Ревматични бол сумње, бесмо легли.
О, сан је вампир пун гнусобе и крви,
А буђење те вреба разроким очима;
Неспособан да изградиш биографију, ниси први
Који си жртва отровних гљива. Има!
Има оних што, из спавања, пробуде се па виде
Недоглед,
Очију плавих како седи крај прозора,
И пре но што упију је у поглед
Налочу се опет сна и умора.
Има оних који одлазе
Под плотове, да одлакшају утробу,
Крај разбијених флаша који пролазе
И нађу се одједном у гробу.
Има оних који проклињу!

А ја сам у стању да пођем за пуком
Из собе своје која нема прозора,
Треба мишљу и вољом да их пробијем,
Сад је доба мраза, ревматизма и умора;
Тамо где кроз три облака пуца из револвера
Дубина мокра која зору протера,
Мене мрзи да се узбуђујем зато што умирем.
Постигох ли дакле довољно усавршења,
И сиромаштва чак уводих ли у чистине?
Ко је постио, ко размишљао, кад немогућна прекорачења;
Ко, напуштен од њушки, не беше и од истине?
Ја!
Имах свој Јужни Пол, свој Судан;
Своју кошаву бар, коју не делим.
Од све чистијих обиља начиних план
Проширивања живота - из данас у сутра
Прошивајући себе сунцем (својим; свака моторност друга: старија)
То:
Постоји револверски пуцањ изнутра
Што убија.
НАЛИЧЈЕ: Опкољен са свих страна својим самоубиством;
Доћи ће пролеће, пуно блата као и зима;
Пролеће носи пуне џепове пиштоља;
Разбијањем чаша раскрчити места екстази (закон непробојности);

Мање црвенила на снегу после самоубице.

ОВО О ЈЕДНОМ ПЕСНИКУ

Милану Дединцу

Чудо Господе, велико чудо!

Море: оно, оно! свуд море!

Ми смо се пели уз планине

А кроз грање и кроз горе

Модра,

Страшна - рибља - вечера.

Чудо боже! огромног чуда!

Речи нам звижде брже но куршуми;

Боже, спаси душу нашу у прашуми!

Корачамо, а палац кроз подеротину од ципеле,

А око кроз подеротину лица:

Учи угласти костур камена и сарделе;

Па узбудљивије од љубичица

Мирише љуто млеко непомужених крава

Кроз планину!

Ујед његовог генија: из тела
Изазваће лучење најљућег отрова;
Али једна једина реч, беспримерно сазрела,
Отпашће - ко смолом - с усних углова.
Па деран, који пронађе ово доцније,
Може л опростити младости љубав за бунције:
Помисли на њега, ову песму што крије
Тајну наклоност; и збуњеност га трза!

Да ли ће звецкати џепом; умирати од глади;
И он разголитити речи да осрамоћене беже:
Презриво се церећи, одбити ма шта да ради;
Богохулити дању, под покривачима се молити - кад леже?

Узети га треба за руку па извести у поље,
Да тамо заборави све песме
И чак бол свој који не беше дубок:
Те ноћи би јео више и спавао боље,
И не би осећао да му постеља загриза бок,
И да је живот дуг.

Али пред зору, преко свих губера, убити треба
Песника; да не потеже личност своју ИЗ детињства:
Као случајни, замешени, канап из хлеба

Ким неће нахранити никада себе, као ни зверства!

Јер рођен после седам месеци трудноће,
Претуриив све несреће, жели да се врати мајци;
И, не излазећи више никада, хоће
Да избегне - бар вечно - тој гнусној казни, тој хајци.

Ал залуд! у очима електричну визију,
У ушима звиждање убице-простора, локомотиве;
Два-три сумњива стиха, историју:
Однесе; а са телом уједе - непогода - неизлечиве.

Затим се пробуди, погођен од удара
Место утроба да га обвија, ето судар:
Тешка мисао, тек довршена у његовој глави,
Стаде да, недоношљивошћу својом, умара.

Осети се бескрајно несрећним; опор и стар;
И да ће ивица што се плави,
Одвише широког света за угрожену младост,
Да га као најбеднијега скота умори...

Тек тог тренутка Он поче да говори.

У Београду, X 1922.

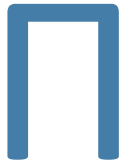
Последња песма Откровења

ПРОБУЋЕНА СВЕСТ

(ЈУДА)

роћи ће кроз живот мисао,

Залобај пресни меса кроз тело,

Човека, који је толико пио и дисао

Док сварити је није успео:

И то дивно преображење хране,

И тај заносни трбух што је машина:

Дочекаће у дрхтању Откровења дане,

Када ће му сваки уд зазвучати као виолина

А он сам бити почетак свих музика.

Најзад говорити слободно и до краја. Једном бар (једним дахом), макар вас начин говора у први мах и увредио, да би се могла изрећи цела мисао и да би се одахнуло. Видеће се да та мисао није тако рђава, као што сте очекивали, за оне бар који не плану одмах - и да дух из кога је ослобођена не заслужује проклетство.

Имађах петнаест година када сам писао у једном листу, који је под насловом Пробуђена Свест излазио рукописно у мојој соби:

”Сви се планови не даду испунити. Све што је било неће бити; све што се планира, неће се испунити. Кратерска с Авале на Адрију. Палме, палме, кокоси, кокоси на целом путу; под сваком спава симплиста, и сања да на свакој грани виси по један план. Нисам знао да се не говори свуда српски: пред једном реком чучи неко па се огледа ко заљубљени Нарцис. Овде се жене само у кошуљама, а људи у гаћама шетају; по томе закључујем да они попуно голи спавају. И овде је вода тако масна ...Ову је песму

написао песник када се после петнаестодневног плановања решио да путује. Ова је песма мото у књизи Планови; први се стих растеже кроз целу књигу, па и кроз живот песника. Вадите, господо, ви ништа не једете. Хвала, сити смо. Ово је јело врло лако; та и сами кажете да га радо једете: као слама је. Вадите, господо, једите!

Да ли је још тада била рођена ова књижица у мени? Божији син је ипак, ма и само мени рекао: Једи овај крух јер је то моје тело! И ја постах рад њега људождер. И пиј ово вино, јер је моја крв! И ја и рад њега постах крвопија. Сам такође волим страшно облик, мирис, укус, и лепоту, хлеба. Хтео бих да цео овај спис буде као хлеб или као вода. То је једно од темеља-уживања: у реду Руковања, Општења Осмехом, Одахњивања, Кијања, Ригања, Одлакшања - црева или бешике, или сексуалног, Успављивања, Буђења, Освете, Порођаја. Нови Завет почиње од њих и требало би о сваком од њих говорити понаособ јер владају у њима особити изрази задовољења и хармоније. И обновљени естетика мора поћи од њих, ако мисли да не изгуби ни једну струну лепоте. Ево нас опет у натурализму! узвикнуће неки. Хвала Богу! одговорићу им ја; у натурализму, не песимизма и напетости, но ослобођене воље за непосредност и лепоту! Кад сам се руковао са пријатељском руком, али чврсто, и тако да спона између палца и кажипрста моје деснице опре се о такву спону његове, извршили смо најочитији чин Новог Завета и Покајања. Доста је моје тело испаштало; оно хоће да уђе ослобођено у свој рај. Доста је својом лудошћу и мој дух испаштао: јер док нисам мислио уз припомоћ својих органа и бутина, колена, премда сам на изглед мислио правилније, нисам мислио до ствари споредне и без важности; може се чак рећи да нисам ништа ни мислио. А сад је мисао спасоносно прелила моје тело на млак талас. Тело ће научити мој живот здрављу и дисциплини, а мисао га је била надражила толико.

Ако је покрет све, ако је покрет чак само и врло много, како је наука могла заборавити да изучава и изради једну, што прецизнију, механику еротичких одношаја, од момента првог еротичког надражења па до видљивог зачећа новог живота. Ја бих поновио све оне fine и величанствене трептаје бескрајних делића предодређене материје, оплођавајућих, мужјака и женке, који изазивају она беспримерна дрхтања, привлачења, и одгуравања целих тела, катастрофе судара, ерупције, грчеве, еклипсе свести; ја бих их тако свесно и пажљиво понављао, пратећи све нијансе прелазака из ритма у ритам, из брзине у брзину, што једна другу изазивају нарочитом асоцијацијом правилних убрзања. И утицајем интра-планетарних гравитација. Овде се одједном музика јавља као стварна чињеница, о којој сам малочас говорио, рекавши да су тела пуна звукова, и оркестрација.

Све ово говорим што бих хтео да покажем колико је тај свакодневни сусрет сексова величанствен, ваљда најважнији у животу, и страшан својом правилношћу и условљавањем, па зато диван. И цео свет виче! Ја не велим ништа зато, нити проповедам какав нови начин живљења, као што не проповедам ни магнетизам или радиоактивитет међ космичким елементима. Кад се два намагнетисана тела стану привлачити, ни њихова воља, ни сви људски морали, не могу их спречити да се привлаче све док су у области тог привлачења. Само енергија механичка равна енергији њиног приањања и нешто јача може то спречити, а онда отпада питање слободног избора дакле и слободног држања према моралу. И ништа не значи грижа савести што сам некога убио или му подвалио, јер мене често мучи савест и што некога нисам убио

или осветио му се. Треба ли још да напоменом да нисам анархиста, према томе идеја је дубоко логична у својој основи и гласи: можда и нисам рођен себе ради, али дошавши једном до свести да извештан број потчињавања општем животу носи собом и сензацију задовољства што сам рођен, подлагаћу са што свеснијим и већим одушевљењем баш таквим потчињавањима; тј. и ако не рођен ради себе, ја ћу живети живот ради себе, и ослобађати се несносног не тражећи да то и остали чине. Оваква мисао претпоставља идеју слободе и идеју разочарења у индивидуалистичку корист од хегемоније целокупног живота. Ја пак немам ништа против морала, као што немам ништа ни против академија наука, већ знам да живот постоји пре и после друштвеног морала, изван, испод и изнад њега, да и оно што друштвени морал сматра наказним улази тако нужно у живот као правилност, и да и сама индивидуалност је изазвана од природе као нешто што је нужно. И зато ја на морал не мислим, нити мислим на то, шта природа хоће од мене, већ је задовољавам много, и тиме своје потребе; а ако ми падне на памет да размишљам - и то размишљање је једно задовољење - смислим да и потребе те саме нису искочиле из небуха и да ће већ природа, и без мог пристанка, умети себе да задовољи на мени. Чак ни лепота није особити мој морал, јер је и она дошла после нужности тек и због ње. Претпоставимо чак да, због твог особитог држања, природа никако не стигне да те искористи. Интервал између твог рођења и твоје смрти, изван којих: ко зна чији си, изашао је ван области деловања закона гравитације. Од самог себе ти си образовао један нови космос и нову неку могућност васељенску са законима унутарњим. Али (да ли да узвикнем, авај!) зар није могуће да и то ново издвајање новог света из оног старог није извршено по нарочитом закону некога општег!

Ево једне тачке мог додира са фатализмом. Тај додир пржи ми месо, и осећам бол мозга што је тежак као да је почео да се декомпозира у балаву и слузаву материју. Скоро стално видим у пројекцији, у даљини, догађаје који ће ме захватити. Расту све више што су ми ближе, и најзад сам органски детаљ само у њима: али колико? Један тренутак! Мање: један милијардити део од тренутка; чим сам се нашао у њима, већ сам изашао испред њих, у сусрет новим. Рекао сам: чим сам се нашао у њима! не, та је сензација много сложенија. Кад осећам да ми се нешто фатално мора догодити, добијам неку празнину у стомаку, трбух ми се сваки час упија ка кичми, и нужно ми је да дубље дишем; при том су лучења јача, а сексуална надражења савршено ишчежавају. Затварам очи, гризем доњу усну, ударам зубима о зубе, забадам нокте у дланове: и постепено падам у мистицизам, са нешто сумње и подсмеха. Али пошто ми некако падне на памет да то чега се ја бојим, баш тај и тај дан, стварно - па ма шта се на свету догодило - мора наићи (изгледа да сам се само узбуђивао при неизвесности да ли је опасност ту или не) постајем потпуно смирен; јер одједном имам тако исто јаку сензацију као што је јака самосвест, да тај догађај мора и проћи, и да има један део мене кога му је немогуће изменити (ваљда моју животну вредност) при своме преливу преко мене, и да чак, ако га измени, ја ћу имати могућност да ту измену проценим: што је најглавније. Од тога скоро губим свест - но не ову свест, самосвест; не настаје никакав сомнабулизам, већ само свест протицања времена, трајања. Свршавам своје уобичајене послове, и ове сад условљене изванредним догађајем о коме је реч, као да се све збивају истовремено. И то тако, да кад се повратим себи од тог чудног стања, догађај је већ прошао; и зато што ми нешто, ужасно громким гласом и радосно, каже да је прошао, ја сам и дошао себи. Па имам сензацију да се догађај збио и пројектовао у прошлости, у тренутку кад сам ја дошао до болног сазнања да га нећу моћи уопште

избећи но да ће доћи неумитно. Тај интервал између будућности и прошлости, као да никако није ни трајао; не, ни милијардити део секунде.

Али са толико појачанијим осећањем живота, трајања, места, бацам се у појаве које ми носе велике радости. Трбух се без престанка напиње, дисање кратко, ширење ноздрва, подрхтавање бутина, потреба да се подскакује и потрчава, раздражење појачано, запостављена лучења. Како је за мене много занимљивији човек, који рецимо нема хитрог разума, што се у данашњем друштву ужасно презире, но човек који нема расуђивања сексуалног или желудачног итд.

Ја ћу сад да говорим даље о једној потреби као што је јести, нпр., и то много јести: више но што је потребно да човек одржи себе у животу, више но што хигијеничари препоручују и таман колико траже сва могућа надражења црева, желудца, једњака, слузокоже у устима и око језика. И јести какве хране? Одабране! Не, као што је препоручивао Ниче, да би се подигао један натчовек, већ да би један човек-много, један заситљиви човек задовољио себе, и омогућио себи даља задовољења. Много спавати, врло много спавати; и корачати по читаве сате; говорити без престанка по читава после-подна, и ћутати по целе дане. У свакоме задатку и муци које је природа натоварила своме робу, човеку и животињи, унела је и по једно мало задовољство које постаје све огромније што у себи носи више значај одлакшавања. Тако је скоро извесно да онај осмех на лицима породиља, после довршених мука, долази и од чудног задовољства - и ако изгледа невероватно - њиног тела. Рођен сам; на хиљаду сам се начина трудио да то докажем; и још нисам умро. Тајанство рођења је исто тако велико, можда и веће но тајанство смрти. Како сам ја рођен? Зашто баш ја а не ко други; како се моја свест о личности увукла у ово баш тело а не у које друго, рођено од моје мајке; у колико моје тело носи у себи доживљаје и сазнање, о њему, моје мајке, и пустоловину мога оца итд.? Узнемирава ме све то колико И очекивани одговор за после мог последњег даха. Не бој се. И прошлост пре нашег рођења, и историја зависи од нашег избора. Данас је то Француска Револуција а јуче Римска Империја. Мене највише за препасти историја коју нађем у великим домаћим књигама, о физиологији - са упутствима из ње, и у којима се налазе слике у три боје, које представљају огуљено и разголићено човечанство. Боже мој, како си ти начинио то човека од блата! Ниси ли употребио ни мало сламе, нити остатака својих од ноктију и косе, што би значило: према своме подобију? Да, избор је слободан, што се тиче историје и прошлости пре рођења; али у тренутку рођења! Од сад је покрет тела почео да образује нарочити значај по живот, и значај тај: нарочити морал. Разлика између тела у покрету и путовању и оног у миру, била би као између надраженога младићства и тренутка када је ово потпуно смирено. Мисао је прешла преко тела као благ талас, и тело се насмешило сваком својом ћелијом и задихало. Мисао је прешла кроз тело као залогај хранљивог меса, хранећи га свима својим соковима. Одселе је мисао била хигијена, гимнастика, купање. Одселе је, свако тело засебно, значило нову хармонију и лепоту; један нов закон, а није подлегало нарочитом типу физичке лепоте као за време Грка или Ренесансе: кад је тај тип баш значио ропство духу, које је телу наметло одређену униформу - својом специјализираном логиком.

Ево ја пишем песме, зато што између три и четири часа не осећам ни за чим другим потребу, но баш за тим. У једанаест и по сам гладан, и ни по коју цену не бих могао певати; потом варим. Ја имам тако много заноса; али имам тако много разноврсних

елементарних (или других) потреба, које треба њим да задовољим. Грађење песама је један од најнужнијих тренутака мога живота: једна од његових функција: то је као корачати или задрхтати. Тако живот у мојој песми није довољан, а без ње не би био цео: да би ова, и ако интензивна као и остали покрети животни, могла га свег заменити. Живот носи уметност собом; да ако уметност исту окрњиш, неће ли и сам живот тиме бити окрњен! Можда се противуречим! Мене би било чак стид да се никако не противуречим: и ова проза је једна песма.

И велики филозоф натурализма донео је истину о љубави: љубав је полна. Но он је викао: Како се можете волети, кад је сва узвишеност љубавна била заблуда! Као да сâм секс за себе није одвише велико чудо и велика мистерија, исто тако у најмању руку као и додир двеју естетичких идеја - како би пристао он да је љубав! Али и сама естетичка идеја на чему се расцветала! Згрозили су се усамљеници на помисао науке да је њихова верска екстаза храњена стално њином полным глађу. Као да твој одношај с богом постаје мање важан и диван, ако иде кроз мудрост сексуалну и апетит његов, а не преко срца само твог и мисли. И ако је у вери неопходно откровење, зар није и то једно откровење! И као да за бога није најприродније да, јављајући се појединцу, јави му се преко силе његовог рођења и силе могућног рођења његовог сина, чиме је овај без престанка опомињан на закон подјармљености и на природу: сем ако религија не проповеда индивидуалност, а онда сумња Томина разбијена у његовој само личности, с правом може наставити да живи у теби. Имам ли права ја да очекујем да ће се бог, понаособ мени, јавити? Видим божанство, спојен сам с њим, у екстази сам. Откровење је нада мном. Почевши да пишем овакве песме, певам их не из критике на живот, већ нађох читаво благо животних заноса и одушевих се да стварам. Дајем им наслов: Откровење! Ако и не спадају у лирику, ја се не љутим: богатство им може бити и ванлирско па ипак да буде велико. А чак да су и ништавне за вас, оне су прошле већ кроз моје варење. Нисам примитиван. Споредна је ствар лирика, или не довољно то, али нешто друго, много Главно је да се од тога живело. Мени и није толико баш стало до супе мога детињства, колико до дивоте да о њој певам и на један нов начин се нахраним њом.

И када велим себи да не остварујем велику уметност већ само велику екстазу, разумем врло добро; и задовољан сам што сам написао ово неколико песама, и што пишем још увек ову књижицу, које можда неће одговарати ни вашим ни мојим појмовима о уметности али које су величанствене. Говорим тако баналне ствари с тако важним осмехом. Писати стихове на поду, клечећи, надвијен на хартију, налакћен на руку у којој се држи писаљка, тако да цело тело својим напором учествује у бележењу екстазе. Тиме би отпала сувишна фризирања и разводњавања тзв. - погрешно - лирска.

Једну сам заволео а друга ме је престала волети, с тога сам врло несрећан. Ја знам да нисам ништа уштедео од заноса и богатства, чиме бих заслужио поштовање људи. Али истрошим ли их сасвим, бескрајно се унесрећим; бацам свој поглед уназад детињству: у сусрет једном, једне жене, најузвишеније љубави. У први тренутак учини ми се да је тај лик тамо изразит и јасан, али, напрежући се, да се удубим у његове линије, ишчиле неповратно. Господе, рана! Мрка другарицо, афазис! Мрле! Пишем седам немогућих речи над хартијом: и у свакој се цеди, заокругује, по кап крви, а у свакој капи помало земље, труња од коре дрвене, и мржње. Зашто и мржње! Нисам ли исцепао на четири Свето писмо! Нисам ли га том јарошћу поделио на четири јеванђеља! Али нема до

једне собе у свету, куд бих хтео ући. и на сто (по коме је немогуће налактити се и, врло мало намргођен, одморити се у ћутању) ударити огорчено песницом - док пљувачка клизи низ уста - викнути: Да, ја се зовем баш тако! Имало би увек по ког, који би мирно, заједљиво одговорио: Шта се нас тиче ваше име; или бар: тако прешно, тако неопходно, име! А шта се мене тиче ваш мир! То нисам ја о коме је реч, већ једна савест чиста, издвојена, коју сам хтео спојити уз какво име. Што се тиче тела; садашњост се, и авантура док је у току, само преко њега објављује. Кад изађем из те куће, наслоним се на зид, погледам од горе до доле, дуж улице. Свете на север, свете на југ! Здраве свете на југ, најсрећнији од свих људи те поздравља - онај који је уништио свој опстанак. Видех бога. Одједном би ме стид од тог што рекох и ужаснух се. Они нису хтели ни мог имена нити ичијег, ја сам учинио по трећи пут исти ужас. Али ако каква жена ужаснута, увређена, побегне у моју кућу, и иза редова пуних мула, крви, сламе, донесе на свет једно дете и крваву постељицу, ма наказу, без имена, са очима бледим као Завист, ја ћу бацити преко тога још остатке своје обуће и одела и сламарице и пороке, и шупље ваше погледе, и покрете ваше без страсти, и пепео и дим и макадам и зеленило: све оно што ми се свиђа или што ме гади: само да од нечег сакријем новорођеног, и да одсечем од вас њене јауке. Али, кроз буњиште, просијавају плаве очи - увек исте, вас се то не тиче, немају имена; вас се имена не тичу - а кроз земљу се процеђује масна и мрка текућина разједињења - то није растужености, ако баш и суза.

Шта бих чинио да нема људи већ да сам сâм: као песник шта бих чинио? Ако бих тај нестак могао поднети, не бих ипак више певао речима: извесне своје заносе бих крештао и дерао у простор. Више свакако тиме не бих био лирик, али би то било највише што бих могао и довољно. И ти људи који су својим присуством унели толику пустоловину у мој живот! И што би људи били криви за моју патњу чак кад су зли; као да и они сами ме се тиче шта ја у површном свом животу, или у животу обрнутом на другу страну, не осећам бога! Сам ја не мислим никад на болест до тренутка њене појаве, још мање на способност појединих лечника. Али наиђе ли болест, послаћу по лекара. Налазимо се у таквој баханалији животној да се не можемо ни сетити оног што не доживљујемо. Зашто да кукавичлук - фаза мог живота, када без дискусије примам принцип божанства - мора баш да представља ненадлежност моје свести! Паником сам преображен и тако постављен пред извесне могућности које раније не бих схватио и које ћу доцније опет да одбацам. Чак и у истраживању, када смо извесна бивства предвиђали и тражили их, ова нам се обзнањују само преко откровења тј. запањујући, и од тога тренутка тек преуређујући нас сасвим. А то откровење наилази на нас каткад само у моменту нашег лудила или болести или раздражења и одушевљења итд. Као и много чему другом, и откровењу је нужна нарочита атмосфера: атмосфера откровења. Хоћу да кажем да оно што се зове животом унутарњим и животом спољашњим, или духовним И телесним, једног човека, само су две крајности једног истог неразлучног и беспримерног механизма у овом животу, чији је један део, или један резултат, можда везан у другом. Мала свест, с претензијом на слободну вољу, која је остварена у човеку, не мора бити јединствена у природи: могућности су њене безграничне чак ако иду и по извесном закону. Ништа се не противи мисли да је остварена још једна, можда већа, свест са много јачом претензијом на слободну вољу: и да од ње можда зависи наша. Наша религиозност, наша обраћања богу, наш фанатизам, је свакако данас између нас и нечег још у чије смо бивство тако често неизвесни. Знам да, чим постоје односи, постоје принципи и постоје фактори између којих су се дотични односи разапели. Мој

се дух, чак и један део само мог живота, сад много више буни на помисао: да је мој однос религиозности бачен једним својим краком у напред у ништавило, и да никакав принцип није с оне његове стране. У природи се не би могла родити тако једна фатална идеја, о божанству, а да не одговара извесној стварности. О нестварностима се може мислити само ако се мисли којим вештачко наказним путем о оном што већ постоји, али никакво се ново опажање у такво размишљање не уноси. У фантастичним романима о другим световима, нико није могао измислити, и описати је верно, какву нову боју нпр., коју већ не знамо у сунчаном спектру. Неискуство ока би га при том потпуно паралисало.

Живот духовни дакле неиздвојим од живота нашег физиолошког, и наша вечност ваљда зависећи тиме од нашег живота садашњег: ти и не знаш са колико опасности носиш своје вечно бивање у покретима својих руку нпр. или у жељи да задовољиш своју страст за певањем. Ако си рођен сувише рано или ако одвише рано почнеш да трошиш на неопходна и неизлечива задовољавања богатство, које међувремено стичеш, али не у довољном темпу, или ти је поверено или си га наследио, знај, да нема више могућног повратка, чак ни по преживљеној катастрофи и разочарењу, чак ни на довршење младости - на које мислиш да још увек имаш права и које да ти је остало. Од сад носиш увек собом нове хоризонте, већ загорчане, које си отворио својом неизбежном великодушном лакомисленошћу и раскошју. Немогуће оболети само делимичном афазом, којом би се уништило оно што ремети хармонију правилног напретка. И то је оно што се сматра испаштањем, још у овом животу, грехова: сувише велико богатство искуства, сувише проширени простор да би садржавао понова упрошћену младићску тежњу, а да се ова у мукама не декомпозира у ствари ни сам свет, то друштво, неће ти поверовати. У твоје чисте намере, у искрену жељу да сведеш свој живот на економију; и не би ти је омогућио! Прича о расипном сину је лаж! Не донесеш ли свету ма шта од оног што си раније имао и што би му послужило као јемство да се ти враћаш са по пута - а не само зато што си и последњу карту проиграо, смрвиће те!

са своје злоће не пате! Мени је свеједно. Отварам уста и руменило ме вечери трује неким слатким голицањем кроз сва ткива. Ево чуда над чудима. Него ипак, волети једно људско лице изнад свих осталих, и покрити његовом заставом цео свет. Ударом огромне љубави пробих прозор на зиду у правцу ње; и уморан се насмеших на дом јој убави - Растко, колико је светла та линија од тебе сад до ње! Ти више нећеш пити вина, ни проводити блуди: живот твој мора да се уљуди, због ње. Имађах толико присних пријатеља, а сад ми је свеједно што ме се више не сећају или презиру; цело њино тело је измењено за три године, до последње ћелије: у чему је онда продужење личности! Шетајући кроз мрак узмем је за руку, и, не што погађам њене мисли, већ је њој немогуће више да мисли до оно што ја ни погађати не морам; ја држим њену руку у својој, и то је довољно да је цео ток њеног живота скренуо новим правцем. Друг ми је узнемирен, збуњен, неповерљив; спуштам му руку на раме, и што је рука та отежанија све је смиреннија, све му је потребнија да говори - врло усрдно, као да се каје за своју сумњичавост; што пак лаганија, једва дотичући га се, лежи му твоја рука на рамену, он је још увек узбуђен и болан, али га бескрајна нежност обузима према твом пријатељству - не осећа се више напуштеним. И рука на трбуху је самопоуздање за тело чија је рука, а узнемиреност и срам и огорчење за тело на које је положена. Држиш ли дакле још увек да нема великих говорника - тела?

Негда се мој дух бунио против идеје вечног бивања ма ког било дела човечијег живота и уштеђевине, и против бога - вољне и пресудне силе. Мислио сам: Ти не осећаш никада бога, до тренутка док не паднеш у какву опасност; а и онда му се несвесно молиш као што би бунцао у грозници. Да осећаш своју вечност, не би те могућност смрти ужасавала, нити би писао из користољубља - да одгураш ма и успомену на себе што је могуће даље преко гроба! Сада пак покушавам да мислим друкчије. Најпре, шта

Шта? Ничег зар у рукама,

Чиме почети живот нови:

Последње богатство које свету враћено,

Доказало би да се одричеш лудила!

Неће ти поверовати ни да, ако си био луд, као што је неко рекао, био си увек оригиналан и тиме једино за природу моралан. Тако стижемо до идеје о одговорности: можеш ли ти да зајемчиш свој будући живот својим садашњим? То је опет о моралу реч! Али да ли си ти у стању да рукујеш фаталностима? Има ствари које не знам или на које никад нећу моћи одговорити.

Је ли могуће да завршавам овим једну мисао коју сам имао до скоро, а која мије ево сада скоро већ страна! Она је хранила мој живот за време од шест месеци, прошла као пресни залагај кроз тело, и тиме искоришћена од мене за увек и уништена. Новом ћу се, свежом, храном морати сутра утољавати; тако да ћу је се, као да би да се докаже и истинитост ове књижице, још сутра морати можда најогорченије одрећи, и ње и своје мисли од јуче. Ова последња мисао биће посвећена пријатељима који неће никад бити увенчани славом: Теорија о Монадама није ме ничем извесном научила; Случајност и Хармонија не трпе се као сарадници. Постоји ли Случајност: онда она улази у трагични материјал природе; док Хармонија пре ступа као осмех на лице победиочево: Човек је непрегледности животиња, тј. звер чије су чељусти разјапљене према бескрајности. Отуд, за разлику од обичних зверова, он је незадовољан. Узроке његових обољења треба тражити, не у његовој прошлости, већ на једној правој линији између њега и безграничног: тамо их отклањати. Тако свако његово чуло одређено за примање утисака, удвојено је поред оријентације и функцијом: За отварање, на том месту, целог бића недогледи. Служење чула почиње деловањем органским и свршава математичким. Постоји болест математичка. Све његове жеље крију тајну намеру да буду коначно задовољене негде изван границе схватања: тиме њихова испуњавања добијају интензитетом у овом животу. Живот није немогућ, већ претпоставља прекорачење у вечност. Ако више није могућ ни један корак, остаје велико ослобођење, Самоубиство, највеличанственија матура. Самоубиство, ти носиш још живот у себи и ништиш страх од умирања! Да ли ћеш ступити у моју собу, кад из ње изађе последњи Изглед? Живот је још у стварању, те ни један закон није још ни довољно потврђен ни завршен, да би се о њему могло поставити правило: зато смо одагнали најзад релативност, и уперили своја тела у бескрај где су бачена испуњења законска као мостови. То није ни други живот; то је даљи живот, који, благо словен поред осталих вредности, породиће и лаж. Лаж! Имај храбрости да ти то буде последња реч.

ПОСЛЕ „ОТКРОВЕЊА“

ВУК

ВУК I

М

ати ме није родила испод овог огњеног зида

Устима опрала очи, ја сам допузио до дојке
Али пружена и сад јој рука којом ми Сунце скида
И ветар сам и јутро дарива на обојке.

Мати ме није као вучица језиком умила
Ни допузих до њене дојке пијан од светлости
Па ипак погледом својим бола питомост моју је убила
Ил узбуркала дивљу мржњу моје младости

На сваку нову Реч задрхтао бих блед
У узбуђењу страшном да она скрива Тајну
Ја не трудих се никад ништа, нит спутах своју јед,
И само скривах поглед на светлост Његову сјајну

Ноздрве беху пуне мириса некаквих шума
И сањао сам дивље снове пуне крвавих страсти
И прескочио сам давно границе свога ума

Његовој жељах само избећи врелој власти

О како ме је блажило ипак блажено њено млеко

Ја спавах тако чврсто крај река њених у гори

И са дубоким дахом пренуо бих се; тад далеко

Угледао бих страшну сунчану куглу да гори.

Немилосрдно онда уједао бих је за дојку

Она отклонила би ми главу и не би разумевала тај бес

Миловала ме по челу и ужагреном увојку

А ја сам сумњао већ грозно и обузимао ме бес:

Одрастох иза врата, скривен, загледан у његово моћно Огњиште

Све што разазнавах тада беше да сам усамљен

Покаткад савладан покривах ранама својим ово поприште

Но често заражен Сунцем јурах запламљен

Варошким ђоном тврдим кварећи поља јечма

Осећах у себи грозно праоташтво како се стрви

Језика отеченог куках и бејах жедан

Да извршим, о да извршим већ једном Освету ону крви

Мајко ја сам и тебе вређао својом речју

Опевао муке твоје не склопив очи пред тајном

Не питао за бол твој у Објаве ми звечју
Када бих се сваким стихом враћао опет у дом.

Као вучица ти ми уми језиком вид
И мрачну пругу беса низ дивљу ову кичму
И поклони ми Њега, Сунце, и с Њиме завист и стид
Година толико већ је да спремам дивљу сич му:

Поклони Сунце, чија прљи ме врела сачма
Залуд ме млеко твоје блажи и враћа моћ
Осећам да се буди оно што тако давно зачма
У крви нашој, мајко, у праотаца ноћ

Неумитно, ђоном ћу газити поља јечма
И пијан од беса јурити кроз равницу ту кречну
Језика отеченог кукати и бити жедан све већма
Да извршим већ једном Освету ону вечну

Сунце, једино теби што сам жудео бити раван
Знати једну једину ствар и њоме знати све
И за вратима чеках кришом рођај ти вечно славан
И једино рад твога лика жртвовах оне сне

Цео дан остах скривен укочено мотрећи ти ход

Потом бих ноћу беснео дивље, викао звучне речи
И међ онима што ме коре не бих разазнавао род
Једино бих се трзао нагло чувши матер да јечи

Јер ја сам и њу, свету, вређао својом речју
Опевао муке њене, не склопив очи пред Тајном
Не питах за стид њену у Објаве ми звечју
Када бих сваким стихом враћао себе у дом

Нит вучица ми уми влажним језиком вид
Нит мрачну пругу беса низ ову вечну кичму
да спреми ме за Сунца огањ, са њим на завист и стид
Па ипак година толко ко звер отровну носим сич му.

ВУК II

О

ко поноћи се дигох малаксао сном,

Замочих главу у воду, дуго остадох нем,
Замочих руке надуте, и не погледах у дом:
Свежина једина тада постаде брижни шлем,
Противу дана који пода мном и сада чека
Као заморна дубока река.

Седнем ли на столицу празан, без воље,
Загледан како квасе влажни дланови рубље:
Постеља залуд чека да изнури још боље
Живот мој, завист јој и среброљубље,
Похлепно цвиле да легнем опет у гроб;
Расејано се смеши и гледа сузних очију блесави у мени роб.

Само заспим: труљење по телу разиђе,
Последња снага на живот упне се да ме пробуди;
И дуго чезнем да светлост у мене наиђе,
Разједињења збрише кроз главу и кроз груди:

Страшна главобоља и умор над отворен гроб ме занесу,
И сенке збрканих ствари на руке ми нанесу.

То тада дуго, дуго, одмарам главу у води,
И руке гледам како, ко дављеници, тону:
Сва јучерашња патња овде се ослободи,
И све надање које поверавах некоме о сну,
Ко песма да је птице малаксале на гнезду,
Која ни сама не може више погледати ту звезду,

Толико на сваку светлост препадале јој мука.
Ја застор не дижем с окна: толико већ је дана;
Пригушено ми само допре последња улична хука,
Али откада, гле, ни један шум не пође из овог стана,
До шум којим точим из суда у суд воду,
Сви пролазници ко да слуте вољну грозу у броду...

Ти вољна патња дана си ми свег,
Ти даљне радости болне, ти стег;
Ти брижне љутње, ти љубави си сан,
Ти жељна мисо што уљушка ми дан:
Ти болна жудња колко ме коштале тела;
Ти вољна, болна патња, ти зависти ми бела.

О, страшна, ти!

По вечери једној ипак изиђох из тишине,
Иђах још једном горући истоме пријатељу,
С ким слушах толико младачки лик истине,
И који ме залуд, са тугом, чекаше у недељу
Давну; изразих сумњу своју у велику објаву обновљења,
Говорах много, сам се гадећи, злобу сву својих уображења.

На тргу, наслоних се опет на зид, плачући у страшном болу:
Тај живот, у коме свака страст отече нагло у успомену:
Тај живот где се не усудих убити драгану ону голу,
И где утопих и њу, и неукротљивост, у младост своју сметену;
Не, ја бих хтео да зауставим све то, ма за најкраће неко време,
Одморити се, у празнини, од неумитности ове неме.

Сада разумем свој плач кад враћо бих себе кући,
Где у постељу уз себе спуштах и своју смрт,
Смрт, с којом је тешко у живот се опет довући,
И због које нигда никада не усних ни један врт:
То је као лећи горко у мирно звездано поље,
Чекати још један једини лек: мрак црн, да души буде боље.

О многа тамна узбуђења,

Чудни и грозни покрет тела,
О давна моја откровења,
И жеђ опојне сумње ждрела,
Све је под мржњом упоређења,
Све на прагу ми жудног усмрћења,

Мишљах на све старе сусрете,
На заносе који ме надвладаше;
Ако љубљах, ако мржах, нигде ни једне освете,
Час из радости, час из понора руке ми испливати знаше,
Али све то дакле тад још избрисах из себе узалудно:
Ово разрађављено биће, у смрти својој будно,

Искривљено у осмех бола, гледаше одвојено од свију,
Жудно Ничега Празног, ко негда што је сна;
Дечји лик што материне руке мију
Но, ноћас тако бол смеши му се ево са дна.
Хтео бих умити га свежом водом још једном,
Ал залуд (не могу више помоћи ни покретом, ни сном).

То тада почех да дишем правилно и дубоко:
Мало спаса навираше уз гутљај млака даха,
И већ је утицало у мене оно што беше само високо,
Као океана део, продором првим краха,

Али што унеће, у средину своју ипак, цели брод;
То подесих случајно дах свој, са дахом којим дише свод.

Са сваким дахом блаженство је више у мени,
Ил ме у Њему снађе небески бродолом,
Зар у последњем часу, кад бесмо сатрвени,
Талас нас Њега прели ко блажен дах за дом:
Из очајања осмех превезе Нас у тугу,
Од чела до паса, и преко груди, превучем Линију Ону дугу.

Сузама светим, и спаса, отиче талас са лица,
Зрак, којим дишем сад, пун обећања је болног зрак,
И небо место звезда пружа ми врт љубичица,
Између мене и њега зрачног опет је свети брак;
Ја нисам више ту! Ил да! Ох, да; да! не! Мене је још једино, гле, страх,
Докле ће уз божански, божански, знати ићи мој дах!

Не, не, не; ох, не! Изговорих Смрт, и речи: Она, њен Длан!
На сваку реч бих губио свест, долазио са криком себи;
Хтео бих да дишем дубље, грудима проширим лежај и стан,
Да плачем, да захваљујем на оном што и не би
Никада у животу, на путевима који и не воде кроз свет,
Бејах толико слаб, да само губљах свест.

Када бих дошао к себи, пред самим Божијим ликом осетио бих свој
Тренутак би нам се мешао дах и разроко бих посматрао му вид.
Сазнах да га никад нећу згледати, и обливаше ме зној;
И опет губљах свест, ко ужас да је то и стид:
Само бих дубоко цвилио у немогућности да сам пред њим роб,
И као да је неко још цвилио у мени, тако несхватљива беше та коб.

Реших се да изговорим ма шта, но изговарах: Смрт,
Осврнем се на другу страну: прочитам на зиду Смрт;
Сећам се читам књигу: у трећем реду нађох Смрт,
Ма куд да се бацим, гле, само Смрт; и Смрт, и Смрт, и Смрт;
Једну реч пронађох силом, беше то: врт,
Подлегох тада без снаге: знам, ти дође ко слик на Смрт.

О, па ако, ако морам умрети, јер престаје ми дисање,
И бива испуњена пучином последња ми празнина,
Пошто ме изгубе из вида неће схватити ћутање;
Смрт, смрт, смрт, светљење, о па ако ... истина;
О па ако морам умрети, јер престаје ми дисање
И престаје, у простор, мог тела споро зидање.

МОЛИТВА ВУКА

Бар спавај, бар спавај ако мораш црћи, зли путниче,

Увек на обали дана, којој је друга Неповрат,
Све што си отео од њега ти, љубавниче,
То је поверена ти тајна, ко гад ил брат;
Па све што је дубљи, сузнији о, ноћас твој сан,
С неочекиваношћу страшнијом размилеће се по теби дан.

Одједном рука диже застор, и загледах се у зору,
То мислим беше први пут да се удубих у тај призор;
Када и на последњи јој одблес духом бих у одговору,
Подне већ беше прошло, ја још гледах кроз прозор:
Зраци су ми дубоко продирали у лице,
Онесвестих се тад опет, на бучни, зли ток улице.

Избљухах целу прошлост по поду своје собе,
Руке ми беху кржаве којима је нисам убио,
Јечао сам тада бесвесно над трагом своје ругобе:
Довукао сам се до албума, ту нашао њен лик и љубио,

Сваки други би се за то на месту моме убио,
А ја сам се једино у присебности својој губио.

Пио сам хладне воде, затим плакао,
Спуштао чело своје на камен, милост Његову позвао;
Писао пријатељу ипак да сам душу ђаволу продао;
Поручивао посмртне листе, последњи новац ту дао:
И никог није било да дође да ме утеши;
А мој лик би сам се грчио, кад бих наредио му да се смеши.

Већ више дана лежах на поду, у бунилу,
Толико је душа моја тешко патила,
Све један и исти сан стајаше на крмилу,
И лудило је ноћно развило своја крила,
Док се врата на соби нису отворила,
Кроз саму црну патњу душа је једрила.

Тек шкрипање ме врата до пола сна ишчупа;
Не могах доћи себи, премда обамрех од ужаса;
И најмањи шушањ одјекиваше у мени као лупа,
И не знам чега још страшнијег презах у болу тог часа,
Чинило ми се да неизвесност траје читаво пола века,
Тако ми вечност се јави пред оним што ме чека.

То беше мој пријатељ који жуђаше да ме види;
Погођен мојом патњом, седе и плакаше,
Он, који негда рече да ми на срећи завиди,
Тешком, студенom водом тихо ме сад умиваше:
Некад смо се, ко дечаци, по истој речици гњурали,
А затим, под врбама, за истом девојком, плакали.

Пољуби и тад ми руке и моје стопало,
И тешко се мрштио над својим оком, јер је плакало,
И сто пута поче ону мисао да говори,
Којој бејаху онда толика бивства извори;
На сваку реч коју би изговорио,
Страшном шупљином бих му платио:
Само на образима ми његови влажни дланови
Прелажаху свежином морском као жалови.

Ипак у страху презах да не преживим ово и у сну
Где довољно ће спавање прегонити ме, у труљење,
Када ниједним дизањем свести нећу се ишчупати том дну,
Већ кроз спектар разједињења завршити најзад сељење:
Мољах га да не одмиче се, вече то, од мог спавања,
Па ако примети плавило лица, сам ме пробуди;

Не помогне ли глас му знан, страшна ће можда шибана:

Јер жудим (ако оздравим) да видим Је још једном како руди.

Први пут дакле спавах, не надгледајући ток живота,

И сањах исти баш час животни како одлази,

И како равнодушност, непреболна, у поруб сваки силази:

Освртах свој бедни лик, где љубав ми бар би сирота.

Кад се пробудих, видех га чак у углу,

Укоченог, бледог, раширених очију како ме гледа,

Да имам само снаге, подао бих се руглу,

Толико мучно беху његова уста бледа.

Тек поможе ми да узмем, супе две-три кашике,

А ја се мучно згадих: упрљах његове руке,

Смешећи се да ме не смути, погледа тужно у њих;

Боже мој, гле! па, и ово, малочас сних:

Толико ме је сад грозно срам,

Одвратим главу, затворим очи, и плачем сам.

Бацих се на колена, испружених руку, у очајању,

Од страсти, муке, обневидео;

Без речи, нем у свом урлању

Ја сам се вечно дакле стидео:

Шта сам учинио од своје младости, чистоте? Како

упропастих шуме, реке, животиње! Шта је са

мојим лубопитством, жудњом! Толико ноћи:
имам још увек права, објаву права, али укус,
укус живота. Пљујем!

Он, од кога бежим, Сунце!
А Вук? ја: Вук!
Врелина ми свиће из крви,
Из крви зора за врхунце;
Из крви овај страшни хук,
И завист ова која се стрви;
Из крви ...

А пријатељ: ”Господе, он ти вели: Ти знаш да лице твоје штујем!
Но речима погрдним које једино сада зна,
Речима које чупа из муке своје и сна!“
Виках, виках:
За ове речи једино ти смеш да знаш!

”Господе, Господе, он вели: у савест своју пљујем,
Ал колики ужас и колики страх!
Ти знаш, једини знаш, да лице твоје штујем.“

Затим бејаш из рођене свести избрисан,
Која још увек будна осврнута стајаше небу,

Под њоме лежах, телом, одавно искрхан;
Нечије руке ми на челу, брижне су, ко на хлебу.
Молим се Господу, свом гласу, овој чаши,
За пријатеља, мрава, магарца, кутију, петла,
Молим се удаљеноме оном војнику који јаше;
Из ове скрушености, свем, што је длана светла,
Молим се, не изговарајући то чудно име њино,
Да не спутам им подло и мало светле снаге;
Толике су ми вечери, и јутра, бојиле хлеб и Вино,
И оно што сваког месеца примах ја од те драге.

У зачећу, усних самом, да гранам живот са Богом,
Због нераздвојности, у сраму, да лежи са мном он,
Да ја сам његов зао дух, он мени дух светао,
Да нема неба нит греха где не може нам бити дом
Да праштати ми верно није он никад, никад престао,
У часовима патње ове да пати са мном и он.

Ал да ме вуче стално собом, у тежњи својој за савршенство
О бол, о бол! Дати му руке и бити вечно Бескоренство!
Но погледај моје очи бола пуне пуне су суза,
Све што ти пружим све је то То и чисти бол;
Моје руке! чисти, о чисти бол.

Па, ево ме, ја сам, друже, Господе, ко негда у детињства дане,
Премда бљујем сваки час, и руке су ми избљуване;
Ти више би можда волео да је на њима крв,
Ја одбацујем сваку савест, рад тебе да сам црв;

Удицом твојом рањеног желуца, не сносим више хране,
У овој мрачној соби, у акваријуму самоће,
Где лежим на дну у очајању.

Молитва, да не би било стида ни псовке,
За путеве на сунцу, за сунчанице, за пловке,
За лисице, за вукове, за јазавце.

И за бол, и за бол!

И за младића, што с главом над реком беше у трави,
Звездани под собом што је гледао свод,
И рибе измеђ звезда, и тице, у страви
Глава његова сама пловила је ко брод.

И бол, Господе, и бол!

Молитва за Њега, Сунце!

Молитва, тим, за мене!

Његов, Господњи, глас, и сви гласови;
Охолости, није ли демон то твој и твоји грехови

”Дошао си најзад, најзад мрцварени песниче,
Протрљао очи руком, видео да зора свиће,

Погледао у мутну ову земљу, где злато нам се стиче,
Дошао си најзад сам крвав и задихан песниче.

”И ослободићеш, пустићеш преко књига, наше звуке;

Ко је измеђ ветрова досад разазно наше јауке:

Једини ти си кроз рудокопе речи свирао ове захуке,

Једини ти си свиралу пробио за наше звуке.

”Био си пијан од младости, ил суморан од бриге,

По челу мрачни ожиљци, ту неба траг и кациге,

Руке ти пуне жуљева од наслањања на књиге,

Ал скочио си ето младићски и отресао си опет све бриге.

”Доста година требало је да дођеш до ових речи,

Доста огњеви ређаху да дим ти поглед спречи,

И удубио се камен коленом које клечи,

И под теретом мржње повијао си плећи.

”Мора да си скрио у себи и порок и бесноћу,
Када онако подмукло пробијао си се ноћу;
Мора да си се стресао зором и тражио у воћу
Ситости, мора да си спрегао гвожђем бесноћу.

”И упутићеш, упутићеш срцима наше звуке,
Ко је из олујина досад издвојио наше јауке:
Једини ти си кроз рудокопе речи свирао ове захуке;
Ти, кроз планину, свиралу дубио за наше звуке.“

Ах! Боже!!!

”Ко је удахнуо?!“

Не сећам се више. Патим. Ах, патим страшно;
Господе, Господе, зашто си ми врелину ову удахнуо,
Ја њоме љубим, ја њоме мрзим, и завидим издашно;
Ја бих хтео, страшно, кроз огањ свој изаћи.
О, Боже, Боже, ја не љубим више твој свет,
И растурам се свуда где надам се још, да ћеш ме наћи.

”Ћути, ћути, грешниче. Погледај овај цвет!

”Сећаш се оне звезде што сијаше кроз уста сељаку?

То беше свежа кап воде у његовом стомаку.

Он је псовао, тих хиљаду светлих Сунаца, кад одлази да копа,

И претио пригушено да свету неће да је роб;

Сваким ударом мотике у земљу зидаше у небесима гроб.

”Ја ћу наменити теби тај гроб!”

ВУК III

Н е, не, не!

Ја сам једини коме је Сунце у сну лежало на грудима,
Притежалашћу тешком својом уносило му у сан мучења,
Имађах отворене вене, засечене дубоко на рукама;
На кључ је била крв ...
На кључ је у њих Сунце утеривало своја лучења;
И никад сувише није пекло на грудима.
Отицало је опет зором, котрљало се по ливади,
Гледах га једва разбуђен, насмејан у чуђењу,
Не знађах да ће потом преклати стадо јагњади;
И да ће звезде попрскати младошћу моје крви;
Као жртва, лукавства му, беђах толико први,
Да сам гледао за њим, још дижући сан с лица, у чуђењу,
Стално сам налазио траг његов светли при мом буђењу.
Зашто, ко препотопски паук, лепи се за застор мог прозора,
Никада га, никада га неће моћи пробити,
Ја сам најмрачније сунце иза оног застора;
Ни Он сам усамљеност моју више неће заробити!

Ја знам многа бића овде, која припадају другоме звезданом колу;
Коње који се крећу, кроз ноћ, око другог некоег сунца;
Ја знам планета-људи који угину у неиздржљивом болу
Што не сагледају Закон свој ни са једног врхунца;
Ја знам Месечаре и Сунчаре које привлачи тајни неки зрак у ноћ
Никаква снага неће их задржати за ову земљу чудну,
Када их привуче кружења њиховог законског моћ:
Он сам притрчавао је прозору с криком у сну.
Нит ме је мати, ко вучица, језиком умила,
Нит допузих до њене дојке пијан од светлости;
Па ипак, погледом својим бола, потмулост ми је убила,
Ил узбуркала дивљу мржњу моје младости
На сваку нову Реч задрхтао бих блед
У узбуђењу страшном: не скрива она л Тајну;
Ја не трудих се никад ничим, нит спутах свој јед,
И само скривах поглед на светлост, Сунца, сјајну.
Сунце, једино теби што сам жудео бити раван,
Знати једну једину ствар и њоме знати све:
И за вратима скривен чеках рођај ти вечно славан,
И једино рад твога лика жртвовах оне Сне.
Цео дан остах, кришом укочено мотрећи ти ход,
Потом бих ноћу беснео дивље, викао тајне речи,
И међ онима, што ме коре, не бих разазнао род;
Једино бих се трзао нагло чувши матер да јечи.

Као олујина, тако Сунце, дивље навали кроз просторе;
Дотле дисах мир; залетех се страшно на прозоре:
Кидах застор, затварах окна, трзах нагло, пун беса;
Са треском окно одруби руке; видех жиле, крв, жива меса,
Ја видех све то; куках, урлах небу, у патњи, очајању;
И вих се по поду, црв сам не ви се, тако кад, у орању;
И Сунца, ме точак згњечи, и одваљује огањ ил точи
Жар своју, ја познах млаз што крвљу облива очи;
Као олујином тако Сунцем затутњаше простори,
Од Њега браних стан; но, кржави су сад прозори.
У муклој тад дивљини, мржњи, провођах грозне дане,
Кроз тело гризе отров, псовка и љубав облапорна;
И рањаве сузе јецах у час кад зора пољу сване,
А душу да л глође бес или нежност неуморна?
Зарекох се да нећу изићи до смрти из овог мрака,
И бљувах на сами спомен врели победничког зрака;
О како ми је болно било у души оних дана,
Када бих, и челом, сваку стопу познао свога стана!
Но одједном слободног, журног, разазнах себе пред вратима:
Гледам у небо, Сунце лије, по мени, гле, зрачним јатима!
Од светлости ме лице боли,
И рану ко гвожђем да ми пече;
Али из мене То страшно моли
Да и сам дах свој изрече!

Толико заноса и прекора;
Очи толико беху слепе; трепере сад од умора!
Још те видим Сунце у свом животу.
Погледај моје су руке одрубљене,
Крв лопти на кључеве.
О те руке, руке, благи дотицања!
Изиђох пред врата, из замрачености своје собе,
Да бих те видео још једном;
Соба је пуна крви;
Табах по крви расејан, као дечак кад уби свог оца.
Гледам те храбро, одлучно,
Први пут овде, под правим углом, са родне груде.
Да ли ће те ико погледати овако после мене,
Да ли си заборавио оно чиме си се огрешио,
Обећао си, ниси одржао.
Имађах шеснаест година, плаках у постељи;
Тад први пут одох и убих је.
Њене очи, њене очи Сунце, зар их се не сеђаш.
Умрећеш такође, распашћеш се.
Убих и њега, и другог њега, и опет њу.
Рекао си: уби; ја немам времена, вратићу се!
Ниси имао снаге; заборавио си!
О како си леп, ти си најлепши заиста од свега што сам сазнао!
Ни једна линија, ни једна сенка сећања: сам Огањ.

Јао, Боже, јао, он ми је био друг; јао, Боже, јао, та ја сам га волео.

Ево гологлав, крв се слива из мојих уста. Дижем ову унакажену руку теби.

О светлост, светлост, која са детињства потече;

присутвовах црвеним таласима до неба.

Из моје крви врелина и мука на њу су сванули.

Али лажи, али преваре.

Али одгађања.

Признајем ипак: Побеђен сам!

Али подлости твоје, али несталности.

Поред све своје мржње, поред зависти: Побеђен сам.

Увек ти бејаш присан.

И онда.

И онда такође.

И када је потекла први пут ова крв из мене.

И када те зажелех малочас иза затворених врата.

Крв, крв, Сунце, дубоке сенке.

Експлозије, јутра, дрхтања.

Сунце

Ти, сићушни створе, како се усуђујеш!

Дрво те је моје одњихало на својим гранама.

Сунце

Ја сам ватра, ватра, огањ!

Сунце, Сунце, ватрени дотицај наш изнад рођења.

Сунце

Како је смешан и напет. да ли ико види то чудовиште!

Сунце, Сунце, ти ћеш умрети такође. Распашћеш се. Ништа то не може спречити. Присуствујем твоме трулењу. Али ја те волим, пријатељу, једини који те воли, који те жали, који је без руку, пљујући крв, изашао да те види. Који те проклиње.

СУНЧАНЕ ЛЕСТВИЦЕ

I

Видећу опет оне Лествице Сунчане

По којима се сва Сунца дижу и спуштају,
Свих светова где у чашу крв ће да присване,
Видећу опет јутра из њих да играју,
Грдна усамљена Сунца белих гледања.
Замучена, женка, Сунца што стално капају,
И једва видна, рођења плавилом ограња
Густо сплетеног неба, без звука да играју.

То море светлости, боја, спектралних вечера,
Наћи ћу никлог из траве при вољеном врачању
Ил на леденом тлу оних младићких глечера.

Осетићу тад смртну радост поновног мучења,
Но нећу маћи стопалу више у дизању
Ни утерати међ сунца пулс својих грчења.

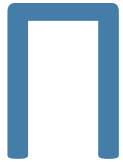
II

Дигнем тад очи небесима, нада мноме се плавило рађа,
Погледам доле, и бескрајних светлих извирања је јава,
И кружи маглени даљни дах, седефом, док млеко се рађа
На очима руке провидне, чежњама ми заноси глава
Говорим, а глас мој, са небом, ко шапатом се болним срађа
Нити икада могах изрећи - колико ме тад то спасава
Заћутим, јер ван провидности постоји ли икоја грађа,
Спрам које живот овај цели изгледаће као да спава.
Овде ни једна зграбљена страст не прими се кореном среће,
Нит удовољство да дође с њом, но мешање је с тугом веће,
И од ужаса ево самог да у смрти је глупост краја.
Али ми за нову ону боју отвараће се очи друге,
И онда сваку страсну жудњу тек тад одвешће нове пруге
Са мојом зрачном сузом у саму ту средину раја.

СОНЕТ СМРТИ

а и сред огромне сале што давно већ је знана

Седећи непомично вребам Истрајност наспрам Смрти

Ја се не сећам више откад ни колко има дана

Да су нам погледи тако унакрсно упрти

Једно ће од нас истрошено склопити своје очи,

И кроз њих се никада неће вратити већ у славу;

Тада ће онај што надживи упети се да крочи,

Па рукама хладним да застре побеђеноме главу.

И то је Смрт, и то је Сунце, и то све што у страсти

Знам да никада не подлежу, у таквом борбе часу;

И да бих први је срушио напором људске власти.

Ал још је љубим и дахом тим свој дах нисам мешао,

Са радошћу сам је гледао пред тицама што пасу,

Пре него онај небески крик и једном сам прешао.

Смрт и њега нашли су онда
Моћне му чељусти заривене јој у грло
Риђа крв отиче мешана,
Та његова крв из уста на млазеве

И њена из грла потоком
Врата крвљу беху подупрта,
У собу - Сунце - није имало приступа:
Где живљаше Вук уистину.

Као олујина, тако Сунце дивље навали кроз просторе;
Дотле дисах мир; залетех се страшно на прозоре
Кидах застор, затварах окна, трзах нагло пун беса;
Са треском окно одруби руке; видех жиле, крв, жива меса;

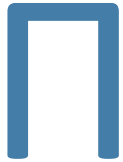
Ја видех све то; куках, урлах небу, у патњи, очајању;
О Сунца ме точак згњечи, и одваливши огањ точи
Жар своју - ја познах млаз што крвљу облива очи;

Као олујином, тако Сунцем затутњаше простори,
Од њега браних стан, но кржави су сад прозори.

ЧАС ОБНОВЕ

осле свих вечери, враћајући се опет кући

Лица измученог и обливеденог сузама,
За собом лик твој знајући како се мучи
да издвоји се још једном бар над стазама:

Видех, о, величанственији од даљних предела
Облаком у даљину већ одилазе кровови;
Боја: још траг ствари што је крај мене живела;
Тако и присталости отичу небу глухо као бродови.

Нити зажалих прошлост што се испразни,
Нити корак овај сиромаштва, ни излажење из лудила,
Сви ти стицаји и искуства, дакле, само линије,
Ја се никада нећу истрошити у казни;

Већ, као река својим целим током из планине,
Тако духом потекосмо одједном из матере,
Тело нам само прва брана коју гонимо

Снагом што стално за њим надлази.

Попнем ли се на планински врх рођења, да сагледам даљине

Или руку неку нестварну кад се појави и узбере

Наш сан, кога је река требало тек да полази,

Међ одблесцима чуда мисао се тек с болом разбере.

Нити опази кад река избаци тело на обалу

И ван живота настави своје течење:

Нити јој поглед у стању пратити даље

Линију њену успалу:

Већ тихо клоне с њоме општење

Баш на граници самој разума.

Лице се измени, сузно и сањиво, од датума

Када не протегне више тело страст већ мрмљање.

Загледам ли се ево у мирну бреговиту пољану,

Једно тело већ издваја се и устаје,

Познам тад његов лик, и линију његову знану,

(док прилази) страх ме ипак да ли ће да истраје

У несигурноме томе корачању;

Где мој ход! Погледом својим то приведем себи свој лик у незнању,

И насмејем се горко, колико је само лак и неизвестан
Као да придржавају, додиром га својим, јава још жива и сан.

Он оста ту нем, не усуђујући се презрети
Ни опсовати стварност ову крвну, ни дићи на мене руку.
Ни спустити поглед свој, премда стрепи да ћу проклети:
Не повери узбуђења јед покрету провидном ни звуку.

Зна да верујем у халуцинације, крвоток, ране и у јад,
У једног себе истинитог и неразлучног,
У дизања, отупљења, у неизлечиви пад:
Зато га ваљда, баш на бескућства дан, спусти Бог.

Безвољно њему псовка појури,
Не знајући за руку што пружа ми се из детињства
Да спречи тај кобни глас и спусти длан на уста;
О, колико бола и старања над наступом кренулог животињства!

То први принцип почиње да делује
Над покретом сваким и нестварношћу,
И последња мисао не може да верује
Да је спречава смотра разором и жалошћу.

Као чун низ реку пођосмо из њеног тела

Успавани брзином и духовношћу дубоких вода,
Није ли рука њена то што од суморности и стрепње бела,
Облак је још с извора, и једро скромног нам брода!

И спусти, ево, матица до зоре тајног живота:
Тишину где, мир и грех, убрзга распуклост густа
И неки страх без смисла; галије гладних срамота,
Ви нећете потећи никад кроз злоčinaчка уста!

Ни када, с претње, замућеност ми навре очима,
Па она што је Нераздвојна скрије их својим рукама
И стрепи да ли ће моћи да злобу своју збришем својим ноћима,
Или ћу отровати њом још једини спас мира у небесима.

Тај необјашњиви, кобни, и повратни напад удеса,
Каткад на један једини звук или на сувише удахнути дах!
Цело ми биће после дуго трпи од потреса,
Где, једину њу тих тренутака од мене не беше страх;

Толико ме је љубила, и заптивала очи рукама,
Ил њена љубав за мном тад беше у мукама:
Вечерње небо одједном као црвени цвет изниче;
О ти, о ти, ко ми то тихо примиче?

Зар она, девојка, коју жељах да живи крај мене
Никад довољно голом, њен глас и танка половина;
Како је лагано ништи ноћ и шума и планина,
Нека је други љуби неко: тај јунак бољи од мене.

Не бесмо ли заједно пијани од визије
Да изврнута, под теменом, посматрамо небеса;
Вртоглавица нас занела над густо-плаве низије,
У стрмоглављењу заклонимо очи руком! И удеса!
Баш тад на капцима откријемо последње стазе чудеса.

А када, за читав век, погледамо доцније:
Увек још ту: сем као да трепавицама одахњујемо завесу,
Учини нам се под рубом видика све недостижније;
Од тога нам се расцепи глас, и затресу

Удови. А земљи: Мајко нам, јер помеша са собом матер,
Не гадимо те се, нити, гутајући нас, бићеш последња звер:
Улазимо у тебе тужно као што изиђосмо из матере,
То је само повратак к њој; јер нема шта да се избере:

До спустити и њу и себе у чашу бескрајне воде
Као што се спуштасмо сами у умор и зној,
Или висије планинске изврнуте у вир своје слободе,

Где потапасамо ожиљке сна раздравши плавила завој!

Населих прошлост одједном војском читавом духова,
Запретох у тишини њен глас лишћем још свежих грехова:
Куд год бих управио поглед насмешио би ми се њен лик,

А затим бих скакао ноћу чувши материн крик
Изишао бих тад из собе, смешећи се колико сам сâм,
Сузе теку низ лице: једино за Њу што знам.

С висија у круг допре ли крик
Имена тог, за мене једина реч,
Једино име коме одазива ми се дух,
У свим правцима тада закорача мој лик
А шум корака тих не схвати даље слух.

Лежећи, лице замочено у свод,
Свег у сузама смути ме страшни јад;
Дозива, провидности њене, не осетих плод;
По рубу, свуда, искусивши глад.

Претрнух, зар ће изделити ме свег њен стас,
У болу крикнух имена њеног глас
Па све, што ми оде кад, врати се страсно у тај час;

Задрхтах, учини ми се, у даљини, њен ход!

И тако ме раскида и штити њен дух,
Ал нигде не наиђох проласка њеног траг,
Залуд мрвила за собом стварности крух,
Из сваког сна претекне покрет јој благ

Ал не и део тела којим пронесе овај дах.
Сузама врелим тако збришем јој особен лик,
Па, да познати је више нећу, обузме над њом ме страх:
Очајним, јединим, болом испустим из себе крик.

Тада се прене она и смешећи се гледа кроз бол,
Спусти ми руке на лице и утопи ме у сан;
Нада мном шири се осмех њен и тмура плачна дол;
Лијући тешке сузе тражим је кроз њен стан.

Прихватив најзад јој руку, као да своју не знам склопити над њом,
Већ пун јецај гледам из мира њеног мени тај зрак.
Каткад једрима сна допловим у њу као у дом.
Када ме завеје плавила њених очију знак.

Затим је губим и нигде на њен не наиђем траг,
Као млака светлост, драга, у сутон се разиђе,

Кроз тугу моју само још корача у даљину благ

Тај стас, који ће негде морати да наиђе

На ову жудњу и на кобни овај глас:

”О ти, о, ти, учешће чије заструји кад-где у мени,

У стварност врати лик свој сатрвени,

И не спречи, не спречи, једини за мене спас“.

Јер не сметох с ума, да ће наићи опет онај страшни час:

Када ће све тело ово затрести побуна.

Зато с ужасом мотрим да не нестане њен мирни стас,

У тренутку кобноме тада за мене једини, једини спас.

Када би вечито хтела бити гола преда мном,

И корачати с рукама спојеним низ струк,

Пред пољаном, тако румена као да се обавија сном,

Ни једним покретом не бих повредио њен мук!

Као огледало ја бих се бавио само њом,

Али нека ме не остави самог у тренутку ужасном;

О присна, присна, све моје мане и моје зло заборавља:

Осмехом, целим телом толико уме да утеши;

Наднесем је над своје руке и моја рука оздравља,

И само, повучем ли је грубо, престаје да се смеши.

Сада сам цео овај свет скоро напустио,
Чим одвојим поглед од чега то одлази већ у линије;
Цео овај ред зграда што сам, од детињства да изникну, пустио,
Сада гледам како се у неколико вечерњих боја развије.

Разиђу се тако у плавило улице драге Београда,
И брегови што су око њега, и шуме што су к западу још даље,
Свим тим једна љубав за растицањем овлада,
И за свим тим, моја, протече љубав све даље.

О, толико дана већ како напуштају ме ствари,
И моја приврженост, за њих, са њима да одлази,
Само дубоко плави круг све даље што се шири,
И какав бледи одблес даљином што пролази!

Све мање овом свету мој дух као да припада,
Час лежим, час корачам, и не чујем ничији више глас;
Нити ми сунце пошље руком свој поздрав са запада,
Само ми кане која суза, учини ли ми се у даљини њен стас.

Једном једином линијом потекло је, нада мном, све што је бивало,
То густо-зрачна река неумитно отиче бескрају;

Боже мој, јаву знам, али шта би са оним што се снивало,
Толико наше младости ком плавом отиче бескрају?

Плачем, јер се таквом истом линијом гордио негда њен стас.
Потрчим каткад сенком те чудне реке што пада по тлу,
Ја се не могу уморити више никада - као у сну,
И трчим тек да не стојим, нити познајем јаде нит спас:

Из дана у дан пребијам безмерне просторе,
Плавило одмакне одједном провидне своје засторе;

Само нада мном она дубоко заносна линија,
И сенка линије пода мном све заноснија,
Као да смо се хтели поштопото једно другом прикучити,
Као да је сав циљ био једно се у друго улисти.

РУКЕ

РУКЕ КОЈЕ СУ ЉУБИЛЕ!

Кад човек умре, руке прве занеме:

Рука умрлог ко ноћно воће зри,
Ко успаване птице чија срца још стреме,
Тако ћуте те руке, док огањ под њима ври.

Беље но тешки месец који више неће да носе,
Оне се разлиставају већ у иструлело цвеће;
Нити ће провући прсте кроз сунца зрачне косе,
Тако спуштене мирно на груди - брежуљак среће.

Испод ливада влажних, и свежих црних кора,
Ове руке оживе преображењем у звезде,
И пробијају се кроз земљу у правцу далеких мора;
Измеђ вулкана и неба руке умрлог језде.

И провлаче се лагано, фосфорно понорне реке,
Танким млазима сјаја, руке које су љубиле,
Кроз тамну поноћ земље, измеђ жилица смреке,

Испод толико била које су свуд садиле.

А те сам руке негда толико љубио,
Осетио им тад свежину да спира главобољу;
Траг дивних руку под књигама се изгубио,
Но пређоше одједном саме у тајну животност бољу.

Одједном у свом току, пробивши бок планина,
Избију те светле реке ко зрачни извори;
Ко огањ даљни крај ког спавају пси чобанина,
Та прва пламена звезда, на мрачном небу, гори.

СА СВЕТЛИМ ПОЉУПЦЕМ НА УСНАМА

То, то! Умрети; никада више не живети! Никада!

Ову љубав са очију скинути, почетак ове мисли, ово дисање;
Птицо, сложи крила, сенком њином узбуђује ме ливада
Гледај, ево сунца! Јаднице, шта зовеш ти: дисање;
Зар и зато умрети и нигде више не живети!
Гледај, гледај овај друкчији Ускрс, гледај ове друкчије Цвети!
Тешко крило! ... Никада више не живети, никада.
Вече, вече! Срце, болно срце моје, умири се ...
Чудне речи девојке, добре невезане речи,
Срце, паметно срце моје, заборави!
Заборави све, све, боје јутра и воћа, болне усне док јечи,
Заборави Тајне Рођења, заборави Великог друга;
Иди, иди, јецај, срце моје! Заборави! Заборави!
Ил погледај још једном то дивно вече што пада:
Пре но што пођеш смрти,
да не живиш ваше никада, никада.
Један се једини пут ипак пробудити у вечности,
Не живети опет, већ час само своје очи отворити,

Под небом препуним птица, под таласима младим светлости:

Од општег узбуђења, одједном очи отворити:

О, како чудно и дивно то дође!...

Док гледах љубичасте зраке овог грања у зори,

Као да њима опојна младост тек прође

Не лудуј, срце, о њима ни траг више не говори!

Узбуђен, незнаног часа, широких зеница у бескрају;

Још један једини пут тада у величанственом сјају

Заборављати; заборављати све то што живот би иза мене.

Сањати, сањати, о, слушати да се из самог дна смрти пење

Тај већ давно заостали пољубац за усне њине румене.

Прећи и ова расветљења, прећи и ово горење...

У онај час, у ком се чује и крв и лишће како пада.

Не памтити, ал сањати, можда бити несрећан ко некада.

То, то! Одједном очи отворити! ...

Задихан и пробуђен за час јединством у дрвећу,

Да л смрти оставих жеђ за дно идућег дана?

Ослобођен видех кружна сливања да покрећу

И ову уморну моју усну, да с њом и зеница ми сана

Од поноћи већ схвати Час ненадмашног ганућа!

Кроз јединство бола мог проби зрак, док леже по дубрави

Сунца, што сијасте кроз мене у толика сванућа:

Да један час сам вечит, сред ове безразложне љубави,

Пронесете и сједините кроз мене неба вечито путујућа;

Па нек се веже најзад све што би у телу, ненадмашно у гласу,
И нек се изврши најзад та Жудња, једина верна овом Часу!
И нека умрем већ једном, нек превазиђе та мисао,
Сувише жедна да зна који би нов сан да устави
Толико добре тишине дође из ноћи коју сам дисао,
Мир, срце; и тај Час даћу, за један још час љубави!
Ил осврни се на вече што заста да гледа још у дан,
И расветли се нагло ко да би сунце да врати;
Осврташе се тако тад да нам и погледом плати
Тај Час; о срце, будно већ, што се враћаш у сан...
Па небо кад буде расветљено, што већ би расветљено,
Кад и даљина буде сама, што је вечито била сама,
Када и радошћу и сазнањем све буде натопљено:
О, тада тек, ко у сан, тонути у смрт из бескраја,
Тонути, тонути, за вечност, са светлим пољупцем на уснама.

Нешто што је јако непријатно
Што је осећање срамотности,
Стрмоглаво,
Што сте изазвали сами као признање,
Што је похвала од људи за које би желели

да је њихово мишљење за вас тајна
јер их не можете уверити
у нешто у шта нисте уверили себе.
Нешто што вас заувек чини нестрпљивим
у жељи да потчините туђу мисао
и осећања
Нешто што зауставља дах пред ликом који је у срџби
Нешто што нико неће разумети
Нешто што вас дубоко рани
и где не можете чекати да се заборави
где жена која лежи на песку
изгледа вам толико у вама и толико изван вас
где људи који певају изгледају тако изван вас
да се осећате на граници апсолутног
негде где је дан што и ноћ
безнадежно сам у тој оштрој светлости
Безнадежно ван човечанства
први тренутак када мораш живети сам од своје крви и дисања
пре првог крика и зрака
апсолутно пре прве жеље да не живиш.

БИТИНСКИ ПАСТИР

И

знад оваца само тешка планина,

Битинија са својим бреговима,
Велико вече Азије које их косо преклопи,
Лист књиге коју ветрови читају,
Далеки дах мора и острва што се стресају.

Силазе, тако, падинама Битинског Олимпа,
Безбројне, незнатне, ужурбане као мишеви,
Ради торова покрај Брусе,
Ради збијености која штити од вукова.

Најпре једно огромно стадо; хиљаде и хиљаде оваца,
Клатећи вруће, набијене мешине млека
За њима јагњад омађијана
И овнови, у истом ритму, мужјаштва и своја звона.
Очи им сјаје у вечери пламичцима,
На ногама тако танким, тако неспретним, рекло би се да храмљу.

А онда, скачући с бусена на бусен, низбрдо,
Искрсну он огрнут преврнутом кабаницом,
Као месечина, скачући низ брегове,
Звезда, што се са неба самих скотрљала.
Човек као сви други људи,
Пастир као сви други пастири;
На небеском би прстену био сјајан, у ноћи, међ брдима изгубљен.

Младић, без нарочитих мисли, без чуда,
Просто напросто, младић огрнут кабаницом.
Само глава тамна, од сунца препланула,
Само очи, ноћи и ветру отворене.

”Зовем се Селим. Родио се у Босни. Гоним триста оваца.
Говорим ови језик, и многи су наши ође у брдима,
Ил су у Бруси дућанџије.
Од Ливна сам. Десет годишта да пољану нијесам видио,
Ни гору око Гламоча.
И тамо сам чувао овце стричева.

”Земља је ко земља,
И у овој ође има воде и снијега, и кртола, па доста,
А јање које чувам, дижући га до овце,
Колу ко и ође,

А онда је сведно за чији нож и за трбух чији.

”Да, нежењен! Чиме бих то чељаде преранио;

У којој постељи да ме чека,

И пошље чије, моју главу да загрли?

Једном је пришла једна ђе сам спаво,

И била тиха и слатка ко мехлем,

И суза за њом ми останула,

А ипак сам је у ноћ одгонио.

”Јер ја сам чојек, а жена ти је жена,

И пошто си је већ имо,

Са несрећом је боље у постељи но с њом,

Јер вечери су дуге а треба живјети са својим мукама,

Провести са својим бригама;

И доста је бројати њих, ко овце да се не загубе.

”Времена су се промјенила, и више није ко што је било.

Ја сам битински чобанин, ал знам да је с ову страну Америка, и с ону Кина,

Да једни трче за овцама и други за машинама,

И да људи увече броје овце а ноћу броје бриге.

”Ја сам овчар, али шта све то значи?

Овчари не свирају више фруле као некада,

Овчари свирају у своје несреће,
И ништа ваше није ко што је било, јер зашто би и било:
И ништа више не одговара оном што представља.
Ни то да сам Турчин, кад сам уствари Бошњак,
Ни то да чувам овце под Олимпом, кад овај уствари није Олимп.

”И знам да је, грамофон кутија,
Да ако разбијем постоји један други;
И ја више не верујем и не клањам.

”И ја више нећу имати сина,
Јер ни отац мене није морао имати,
Јер један роб не мора рађати другог,
А слободан чојек довољан је сам пред вјечношћу.
И нећу отићи у Америку,
Јер бих и тамо чувао овце;
И знам што знам;
И знам да, што једном треба и хоћу да учиним, учинићу.“

Тако говори један младић, огрнут ноћју и кабаницом,
Под планинском вејавицом,
Под небом оштрим, тамним, хладним,
Котрљајући се за овцама низ брегове,
Незнатан, бедан, сићушан, изгубљен,

Скоро без мисли, скоро без чувства и без ужитака,
Без везе, скоро глуп, скоро идиот,
Драги камен испали са небеског прстена,
Откотрљан по овим просторствима Битиније,
По овој Малој Азији и Олимпу,
Као да је било где другде;
Са небескога прстена којим сваку ноћ
Једна несрећа света другу верава.
И тако говори, као што би и ма који други
Сводио своје речи и своју крв низ брегове.

На броду "Бул-џемал",
фебруара 1932.

ПОНОЋНЕ ДЕЛИЈЕ

Кроз чарну гору они јаше,

Кроз чарну гору они зуре,
Са неба капљу пусте уре,
Поноћне делије кроз ноћ јаше.

Драгане дивне своје чини
Исткаше чежњом по планини;
Кроз грање звезда сјај се лије
По путу језде жар-делије.

Где копне поноћ рујног грања
Шапућу даљних реч драгана,
С руком на српу које бије,
Над коњма снијућ сан делије.

Ту бесне звери издисање,
Ту капље крви лишће крије,
Док пројахују кроз све сање

Љубећ коб своју коб-делије.

Коњици ко да њини врани

Не тичу тле земље гора

Већ да су они нови дани

Без сјајног зрака и без зора

А грдне сенке што се вину

Ко да су сенке коњских крила

Што пођу са њих у висину

Кроз јарку светлост зрачних свила.

И љубав наша чак их скрије

Од нас. Ни топот више није

Доказ да беху ноћне уре,

Минуше мрачно коб-делије.

Јарки пастири наше паше,

И толка чежња, жал и туга

Над земљом тамном куд пројаше

Сводом засветли нова пруга.

ПРЕВОДИ

ПИЈАНИ БРОД

Како силажах онда ленивим Рекама,

Ја не осећах више вођство аласке снаге:

Пискави Јукони сматрали су их метама,

За обојене греде приковавши их наге.

Ни до каквих посада мени не беше стало,

Носач фламанског жита или дебеле свиле.

Кад с овом аласком буком беше већ престало,

Да сиђем где сам желео Реке ме пустиле.

У клопотању бесном необузданих плима,

Ја, зимус глумљи но су мозгови дечији,

Јурих, и ни на којим откаченим Копнима

Не претрпе се нигда хука победничкији.

Бура је благословила моја приморска буђења,

Лакши од плуте играх на плећима од валова

Котрљачима што их зову вечним, жртава и топљења,

Десет ноћи, не жалећи блесасто око фарова.

Дивније но што је деци месо опорих јабука,
Борову љуску проби водено зеленило
И од плавих масница винских и од избљуваности мука
Опра ме, растурајући далеко котву и крмило.

И отад сам се купао у певању
Мора у ком звездани и млечни натапају се трази,
Прождирући зелене азуре где, у посмртном пливању
Опчараноме, неки дављеник замишљен слази.

Ја знам неба цепана од муња, и знам водених труба
И сударе и матице; знам за вечерње хриди,
Пијану и усхићену зору ко народ читав голуба,
И видех каткад оно што човек мишљаше да види.

Ја снихвах зелену ноћ засењених снегова,
Пољупце што лењо се пењу у зеницама мора:
Оптицај оних бескрајних сокова,
И жуто и плаво буђење певајућих фосфора.

Ја сам пратио месеце пуне, као бачија
Раздражених, таласања против гребена,

Не помишљајући да може од обасјаних ногу Марија
Бити губица Океана сипљивих разбијена;

Глечере, сребрна сунца, сводове усијане,
Језива наседања по смеђим заливима
Где џиновске змије од ваши прождиране
Падају с дрвета у грчевима, са црним мирисима.

Хтео бих ето показати деци та позлаћења
Валова плавих, те рибе златне, те распеване.
Пене ми у цвету благословише одлучења,
И с часа на час сазнавах за ветре неисказане.

Слободан, пушећи, дигнут маглом над морима,
Ја који пробушивах небо као зид од пурпура,
Који носи, неописано слатко добрим песницима,
Оне лишаје сунца и балављења азура,

Ја видех острва сва, архипелаге звездане
Чија се неба бродару шире у поамности:
Да л спаваш ту, и скриваш се у ноћи те бездане,
Милионе златних птица, о ти будућа Крепкости?

Али, заиста, доста сам плако. Растужујућа је зора,

Сваки месец је грозан, горчином сунца горе.
Опојним обамрлостима, љубав, надмела ме опора.
О, нек распукне се ова већ лађа! о, нека одем у море!

Али, заиста, доста сам плако. Растужујући је зора,
И хладна рупа где, у залазак балсамски,
Једно дете чучећи, и растужено, спушта
Брод свој, слабачки, ко што лептир је мајски.

Не могу више, о таласи, купан чежњом вам што умара,
Отети траг лађе од носача памучних стокова,
Ни прећи охолост страшну застава и пожара,
Ни пливати под грозним оком понтонских мостова.

Артур Рембо

РУКЕ

Љ

убите руке своје да засјаје вам једног дана,

Прескупо никада доста није рука вам намирисана.

Гајте их. Болне нокте њене пажљиво срежите,

Турпије за њих већ нема сувише превите.

Господ сам даде рукама плодност чуда да скривају,

Сребрни снег кринова узеше Серафинима.

У врту пути оне као једнака два цвета цветају

А крв руже је под њеним њежним ноктима.

Протиче венама њиним мистично пролеће

Где бежи љубичица, где различци се смеше;

У линијама длана усевско спаваше цвеће;

И крајње тајне духа руке очима реше.

Највећи сликари беху у њих заљубљени,

И сликари руку беху највећма жуђени.

Као два бела лабуда руке једна ка другој плове,
два једра по мору мешајући тамну бледоћу,
Спустите л' своје руке у сребрне вирове,
И убруса спремите им меких с ароматима чистоћу.

Руке су човек као што птице су њина крила;
Руке у рђавог су сличне пустошном тлу, и горама,
А смерних старица с чијег вретена истиче свила
даду да им се прочита мудрост исписана међ борама.

Руке орача и руке у морнара
Показују златну небеску жегу под тамном кожом свеца.

Крило галеба још на мирис таласа заудара
И руке Богородичине увек чувају целов месеца.

Најлепша рука каткад најцрњи занат деље,
Најсветије беху руке дрводеље.

Руке су ваша деца и две близнаке сестре;
Десет прстију су им синови, исто их прати надање;
Бдите над њиним играма, припазите да се не жестре,
И до најкрајнијих ситница мотрите њино владање.

А ви велите, о ви који презирући оруђа
Огледате тугу своју у реци плача туђа,
Старче, чије су косе забелеле сасвим у дану,
Младићу, очију божанских из којих љубав свану,
Тиха жено, која са анђелима мешаш своја сањања,
Тешкога срца каткад у дну чудних смркавања,
Не помишљајући да у рукама самим вашим цвета чврстина,

Сви ви велите: !!Господе, где дакле је, ваистина,
Исцељење, јер неизмерне су нам ове муке?“

Та у вашим је оно баш рукама, та оно је саме вам руке.

Жермен Нуво

